

ZVONA DELORITE

Glasilo župe Uznesenja Marijina – Kuna
Godina XXII. – Broj 66. – Božić 2018.

#66.
2018.

ŽUPNA CRKVA UZNESENJA MARIJINOG 1306.

ZVONA DELORITE

Božić 2018. ~ God. XXII. ~ Broj 66.

Dragi moji župljani, prijatelji, čitatelji

u rukama držite „Zvona Delorite“ – preko kojih vam se po prvi put obraćam kao vaš župnik. Kada su u pitanju posljednji mjeseci u našoj župnoj zajednici – puno se toga važnog dogodilo. Nakon više od pola stoljeća neprekidnog boravka u Kuni braća franjevcu su zbog manjka svećenika odlučili napustiti samostan i župu u Kuni. Samostan je darovan novoj pustinjačkoj misionarskoj zajednici sestara Milosrdnog Isusa i Blažene Djevice Marije od Gore Karmela. Ovu zajednicu vidim kao dar i providnost Duha Svetoga – budući da smo u svojoj sredini dobili zajednicu koja moli i na jedan predivan način nas zagovara kod Oca nebeskoga.

Druga važna stvar je naše preseljenje sa nedjeljnim Sv. Misama u Maticu – župnu crkvu. Ovaj trenutak preseljenja doživljavam kao providnost za sebe ali za sve vas koji volite i osjećate pripadnost župi Uznesenja BDM u Kuni. Matica ili ako hoćete Majka (svih crkava i kapelica u našoj župi) postala je oronula, napuštena, zapostavljena starica. Starica koja se počela urušavati i krvariti čekajući i nadajući se kad će joj se vratiti njena djeca koju je stoljećima primala, njegovala i odgajala u nekoć lijepoj i životom ispunjenoj unutrašnjosti. Ta Majka je ponajprije kroz desetljeća ostala bez svoje djece, rijetko su je posjećivali, još manje se o njoj brinuli, pa je tako nekoć predivna, urešena ljepotom svoje povijesti postala samo povremeno svratište onima koji bi se ponekad sjetili da u centru našega mjesta ima nešto vrijedno divljenja. A dragi čitatelji majka je osoba kojoj se svakodnevno

trebamo zahvaljivati i diviti. Naša Matica – majka napokon je dočekala da joj se ponovno vrate njeni sinovi i kćeri – i sad je na nama njenoj djeci da ju ponovno uresimo i učinimo dostoјnom ljepoticom kako ona to i zaslužuje.

Stoga vas u ovom prvom obraćanju preko „Zvona Delorite“ molim da mi pomognete kako bismo majci vratili davno izgubljeni sjaj. Potrebne su nam nove klupe kako bi nas mogla primiti u svoje naručje i kako bismo se u tome naručju osjećali ugodno. Potrebno nam je grijanje kako bismo osjetili majčinu toplinu svaki put kad joj dođemo u krilo. Potreban nam je razglas kako bismo mogli što bolje čuti pjev i zvuk onoga što nam majka ima reći. Potreban nam je novi pokrivač tj. krov i ruho tj. obnova ispucanih zidova kako bismo majku zaštitali od kiše, vlage i propadanja.

Ponajviše ste nam potrebni svi vi kako biste majku ponovno učinili majkom, stoga vas sve pozivam da se odvažite i budete dio predivne priče koju smo započeli zajednički pred samo nekoliko tjedana.

Želim vam svima obilje Božjeg blagoslova, u nadi da ćete razumjeti koliko bi nam Majka trebala biti važna.

S poštovanjem,

*vaš župnik,
don Marinko Šljivić*

ZA POMOĆ I OBNOVU ŽUPNE CRKVE:
ŽUPA UZNESENJA BDM KUNA
IBAN: HR 1424070001100444237
OTP BANKA

Pismo urednice

Draga braćo i drage sestre, poštovani čitatelji!

Evo nas na samom kraju još jedne godine, godine s puno događanja i promjena u našoj sredini. Dobili smo novoga župnika i zajednicu Karmela Božanskog Milosrđu u nastajanju. S njihovim dolaskom Bog nas je blagoslovio! Velika je to promjena za nas i našu sredinu, ali je pozitivna promjena. Treba je prihvatići i razumjeti.

Sve se mijenja, kako u našem životu, tako i u tijelu. Od rođenja do danas svaka stanica u tijelu je izmijenjena. Mijenjamo navike, mijenjamo spoznaje, vladanje i razmišljanje. Mijenja se priroda, mijenjaju se godišnja doba. Često govorimo: „Ništa nije isto kao prije!” I nije, promjene su svugdje oko nas. I kako glasi stih jedne Preradovićeve pjesme: „Stalna na tom svijetu samo mijena jest”, tako spoznajemo kako je mijenja jedina konstantna promjena. Ljudi izlaze i ulaze iz naših života. Stvari se mijenjaju.

Ljeto je bilo dugo i sušno, jematva je počela rano, grožđe je dobro rođilo, ali masline baš i ne; turistička je sezona bila jedna od boljih, ako ne i najboljih. Imamo razloga za radost. I veselje. Ta Božić nam je pred vratima. Radujmo se! Radujmo se Djetetu u jaslicama. Radujmo se u obitelji, u zajednici, ljudima pored nas! Radujmo se. Nema ništa ljepše do sresti radosnog čovjeka i porazgovarati s njim.

Živimo brzim tempom. Imamo sve, a nemamo vremena jedni za druge. Iskoristimo ovo božićno vrijeme da se darujemo jedni drugima, da poklanjamo osmijeh i razveselimo drugog. Osmijesi su besplatni kao i zagrljaji, a usrećuju ljude. Kad odemo s ovoga svijeta, nitko nas neće pamtitи koliko smo bogatstvo za sobom ostavili, već koliko smo ljudi usrećili.

Radujmo se što naša *Zvona* i dalje izlaze i donose radosne glasove. Božić je pred vratima, Novorođeno Dijete čeka da ga zagrimo, da ga primimo u svoje srce i da ga zavolimo!

Dragi vjernici, poštovani čitatelji, statistika Župe bit će prikazana u sljedećem broju. Do tada, radujmo se!

ČESTIT I BLAGOSLOVLJEN BOŽIĆ!

SRETNA NOVA GODINA!

Iz života Crkve

Gospa Delorita 1707. – 2018.

„24. lipnja 1707. godine na blagdan Svetoga Ivana Krstitelja biskup Vicko de Lupis uvede u posjed i vlasnost Delorite tadašnjeg provincijala dubrovačke Male Braće o Ambrozija iz Rata i njegovih deset redovnika.

Time je Provinciji dubrovačkoj predan u

STVARNI POSJED
VLAST I VLASNOST
TE PUNO CRKVENO PRAVO
NA SVETIŠTE BLAŽENE GOSPE DELORITE
SA SVIM POVLASTICAMA I PREDNOSTIMA U DUHU CRKVENOG KANONA I
OBIČAJA ŠTO POSTOJE NA DUBROVAČKOM PODRUČJU

Ovom događaju bilo je prisutno oko dvije tisuće ljudi.”

*Nedjeljko Subotić,
Crkva i samostan na Kuni*

18. srpnja 2018.

„S obzirom na to da je Franjevačka provincija sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri odlučila povući franjevce iz samostana Gospe Delorite u Kuni čime se upravljanje župom Velike Gospe u Kuni vraća Dubrovačkoj biskupiji, fra Josip Vidas se razrješuje službe župnika Velike Gospe u Kuni, a fra Petar Perković razrješuje se službe župnog vikara u istoj župi. Don Marinko Šljivić razrješuje se službe župnog vikara u Župi svetog Mihajla u Lapadu, Dubrovniku te se imenuje upraviteljem Biskupske kuće u Gospinu polju,

a zbog odlaska franjevaca iz samostana, na Kuni privremeno će upravljati i župom Velike Gospe, Kuna.”

Imenovanja i razrješenja svećenika u Biskupiji

Dan nakon Male Gospe, u svetištu Gospe Delorite u Kuni, na nedjeljnjoj svetoj misi fra Josip Vidas oprostio se od župljana te im zahvalio na vremenu koje su proveli zajedno. Nama ostaje da iskrena srca zahvalimo fra Josipu za sve dobro koje nam je dao kao i fra Petru koji se od nas oprostio nešto ranije.

Padre Josip

Razdoblje fratara u našoj župi tako je otislo u povijest!
(1707. – 2018.).

Hvala vam dobri oci! Bog vas blagoslovio! Molite za nas!
JEDNO ODLAZI NOVO DOLAZI

Osim što se oprostio od nas župljana, fra Josip je također predstavio i don Marinka Šljivića koji će privremeno upravljati našom župom te karmeličanina, brata Dražena Marija Vargašević koji će uvesti sestre od Karmela Božanskog Milosrđa u samostan Delorite.

Narod je s nestreljenjem dočekao don Marinka Šljivića i zaželio mu dobrodošlicu s nadom da će se po njemu ostvariti ono što sveto pismo kaže:

„Ljudima je nemoguće, ali ne Bogu! Bogu je sve moguće!”

Don Marinko Šljivić rođen je 1985. godine u Kraljevskoj Sutjesci. Godine 1993. s obitelji se preselio u Čaplinu. Sjemenište i klasičnu gimnaziju poхаđao je u Splitu gdje je završio filozofsko-teološki studij. Za svećenika Dubrovačke biskupije zaredio se 2010. godine. Magistrirao je na Teološkom

Sveta misa u Deloriti: fra Josip, don Marinko i fra Dražen

institutu za brak i obitelj na Lateranskom sveučilištu u Rimu. Dolazi iz Župe svetog Mihajla iz Lapada u Dubrovniku. Povjerenik je za pastoral i obitelj u Dubrovačkoj biskupiji. Zalaže se za pomoć obiteljima i mladima, organizira zajednička druženja te nastoji pomoći da se u narodu probudi želja za idealima koje je Isus stavio pred nas. Zalaže se za svetost braka i obitelji, za vjeru, ljubav, svetu misu, svećenički poziv...

U svom predstavljanju don Marinko je kazao da je on tu zbog nas, da je otvoren za svaku suradnju, a iskazao je i želju da nastavimo s radom na *Zvonima Delorite*.

Na istoj svetoj misi predstavila se i sestra Maja Pavla, poglavica reda Karmela Božanskog Milosrđa koja će od sada boraviti u samostanu Gospe Delorite.

Nama ostaje samo jedno, zahvaliti Gospodinu što nas nije zaboravio!

Rina Tomelić

Nova stvarnost

U malo vremena biskup Mate Uzinić pohodio je drugi put našu župu. Povod za to bila je novonastala situacija u našoj župi – „nova stvarnost”, kako ju je biskup nazvao. Vezujući se na Evanđelje po Marku (Mk 10) koje se čitalo na svetoj misi, govorio je o problematici u našoj župi.

Biskup nas je u kratkim crtama podsjetio na povijest župe Uznesenja Blažene Djevice Marije koja datira još od 14. stoljeća. Ona je već tada imala svoga svećenika koji se brinuo o njoj i obavljao službu Božju. U međuvremenu se izgradila crkva Delorita koja je povjerena Dubrovačkoj franjevačkoj provinciji. Tijekom četrdeset godina izgradio se i samostan pa su na ovom prostoru postojale dvije stvarnosti: prva – župa sa župnikom i druga – Gospa Delorita s franjevačkim samostanom i franjevcima.

U prvoj polovini 20. stoljeća, 1936. godine, franjevci su se povukli iz Delorite, pa je ovdje ostao djelovati samo župnik. I to je bila sada opet neka nova stvarnost.

Godine 1942. zaplijenjena je župna kuća, spaljene su knjige, župnik je ubijen. Tada su zamoljeni franjevci da se vrate i preuzmu župu. Stvari se ponovno mijenjaju i nastaje nova stvarnost.

Godine 1952. Delorita preuzima sve obveze župne crkve, a franjevci se brinu za crkvu, župu i samostan. Tako se župna crkva Uznesenja Marijina – Matica stavlja sa strane.

Ove godine, 2018. povlačenjem franjevaca Delorita se vraća Dubrovačkoj biskupiji. Samostan je sa svime što se u njemu nalazi, povjeren Karmelu Božjeg Milosrda, zajednici u nastajanju. Oni nisu franjevci. Oni su posebna zajednica. Oni

Misa u Matici

imaju svoju karizmu, a jedna od njihovih obveza je i dalje štovanje Gospe Delorite.

Župna zajednica treba prihvati ovu – novu stvarnost. Budući da ima svoga župnika, svoje župno i ekonomsko vijeće, treba organizirati život u župi prema pravilima u biskupiji. Uz molitve zajednice koja tu živi, uz zalaganje župske zajednice i naroda, uz Božju pomoć, ide se dalje u novu stvarnost!

Rina Tomelić

**Pustinjačko – misionarski
„KARMEL BOŽJEG MILOSRĐA“**

Crkva Gospe Delorite i samostan sestara

Raspored svetih misa i duhovnog programa najavljuje se u župnim oglasima i na vratima crkve.

Posjet crkvi – po dogовору

Vrijeme dostupnosti sestara:

10.00 - 12.00h ili 15.30 - 17.00h

Pozvoniti na samostan ili zvati na telefon:

sestra Maja Pavla Bašić (098/9471-402)

stari kućni broj samostana više nije aktivan

e-mail adresa: KBMtotusTua@gmail.com

Svećenik (Za hitnu potrebu i drugo)

10.00 - 12.00h ili 15.30 - 17.00h

Brat Dražen Marija Vargašević (098/9870-717)

Privremena adresa: Kuna 4

E-mail adresa: KBMtotusTuus@gmail.com

Internet adresa: www.KarmelBM.wordpress.com

Jaslice

Božić

Otvorimo vrata Kristu

Na koga mislimo dok očekujemo Božić u svetoj noći?

Kao prije 2000 godina u cijelom svijetu i ove godine priređivat će se slavlje u njegovu čast. Prije su ljudi vjerojatno skromno zahvaljivali na onome što je Isus za njih učinio. Slavili ga i čekali puni ljubavi za njega.

Danas je vrlo malo onih koji razumiju što slave. Kuće nam okićene, stolovi puni, daju se pokloni jedni drugima, svuda blještavilo, pjesma. Slavimo Isusov rođendan, ali njega nigdje nema, njemu su vrata ostala zatvorena i on kao siromašak čeka. Čeka da mu otvorimo, čeka da i on dobije poklon. Želi da mu poklonimo svoje grijeha i iskreno se za njih pokajemo.

A on je otvorio vrata cijelom čovječanstvu.

„Ja sam vrata. Tko ulazi kroz njih, spasiti će se”(Iv 10, 9).

Zato u božićnoj noći otvorimo vrata Kristu. Pozovimo ga na rođendan ljubavi jer uzalud se rodio u Betlehemu ako nije u našim srcima. Dopustimo mu da ovaj Božić uđe u naš život. Dolazi nam oprostiti naše krivnje, dolazi da zaciјeli rane onima koje smo mi izranili, dolazi nas učiniti novim, da nam da novo srce i novi duh da u nas udahne. Pođimo putem prema Kristu koji je svojim rođenjem i svojim uskrsnućem unio život u svijet smrti.

Sagnimo se i duboko poklonimo betlehemskom Djetetu i vidjet ćemo Boga licem u lice.

Antonija Vuković

Kunovske božićne užance 2017.

Paljenje praca (gore). Komadanje praca (dolje).

Naša župa

KUD Mato Celestin Medović u spomen na rođendan našeg slavnog slikara i mještanina, Mata Celestina Medovića (17. studenog 1857. – 20. Siječnja 1920.) organizira likovnu koloniju.

Požar koji je nekoliko dana bijesnio preko Mokala, Jurevića, Podvlaštice i Stankovića napravio je veliku materijalnu štetu.

Produženi boravak u *Područno ustrojstvenoj jedinici Potomje* - u dječjem vrtiću godini 2017./18. - donijelo je veliko olakšanje roditeljima.

Očišćeni su i proširenji putevi po polju, pa se jematva mogla mirno odvijati.

Uređeno je groblje i crkva sv. Matije u Pijavičini. Dobrotom jednog mještanina ista je i ofarbana.

Pušten je u promet asfaltirani put, koji vodi od Vinarije Kuna do Velike okuke, čime se uvelike rastretio promet preko *Pjace*.

U tijeku su radovi na proširenju puta Crkvica - Osobljava.

Obnovljena crkva s. Matija u Pijavičini na groblju

Na blagdan uzvišenja sv. Križa žensku granu Karmela Božjeg Milosrđa, brat Dražen Marija Vargašević uveo je u samostan Delorite.

Muška grana Karmela Božjeg Milosrđa, brat Dražen Marija Vargašević, dobio je privremeno boravište u Kuni br.4, dok mu se ne osigura trajno boravište u Donjoj Vrućici.

U Matici je stavljenica kasica za priloge kojima bi se nabavile potrebe za crkvu (križni put, razglas, klupe, grijanje).

U Matici se također nalazi i kasica za dobrotvore našeg lista Zvona Delorite

Zvona na crkvi Deloriti svakog radnog dana zvone u jutro, u podne i u večer. Takoder zvone i u 15 sati. To je poziv na molitvu Milosrdnom Isusu, u vrijeme njegove smrti.

Molitva

„Molitva je život, jer je izvor života Bog, a molitva je razgovor i komunikacija s Bogom. Molitva je potrebna da bi smo se spasili. Moliti nas uči Bog, on nam daje molitvu, ali on daje i Duha koji u nama moli i svoga Sina koji u nama i s nama moli. U molitvi nikad nismo sami. Oko nas je oblak svjedoka, učitelja i vjernika te onih koji se bore. U molitvi je nemoguće ne imati napasti i proći bez borbe. Borba je znak da smo na pravom mjestu, da pravo molimo, pa nas protivnik čovjeka želi zaustaviti da ga ne pobijedimo. Najljepše je što nam se u životu može dogoditi jest da naučimo dobro moliti.“

Tomislav Ivančić,
Dramatični putevi suvremenog molitelja, Kako moliti, Zagreb, 2007.

Vjerujen u te

O, Djevice ljubezna,
Koja u pomoć pritječeš nesretnima
koji te ponizno mole, štiti me.

Vjerujem u te.

Htjela si odgovoriti
na moju sumnju očitim čudom.

Ja ga ne znam vidjeti;
Ja još sumnjam.

Ali je moja najživljja molitva,
najuzvišeniji cilj svih mojih težnji
vjerovati izgubljeno, slijepo vjerovati,
bez daljnje rasprave, bez kritiziranja.

Pod dubokim i tvrdim savjetima
moje intelektualne oholosti
leži na nesreću još zagušen,
jedan san,
očaravajući od svih snova,
onaj da vjerujem u tebe,
kao fratri iskrene duše.

*Alexsis Carrel, Madre di Dio, 11, 1994.
(Petar Lubina, OFM, Pomoćnici kršćana, Split, 2008.)*

Kruh naš svagdašnji

Plavac mali

Na početku pišem redak zahvalnosti gospodinu Parisu od kojega sam imala prilike čuti „priču” o Plavcu malom i naravno s Vama je podijeliti. Gospodin Paris je 24. siječnja 2015. vodio tečaj o vinu koji je organiziralo Društvo turističkih vodiča Dubrovnik. Osim toga, ovom Vam prilikom donosim i svoje osobne spoznaje o našem Plavcu.

Kažu za Plavca malog da je snažan i da mu dugo vremena treba kako bi ostario. Je li to doista tako? Kakav je on? Kako danas uspijeva ostati „mladolik”? Je li izazovno imati nove tehnologije ili on vi narima nalaže neka zadrže tradiciju?

Plavac mali poznat je kao robustan. Tako ga je Gospod stvorio. Podneblje na kojem raste njegova je obiteljska karakteristika. Kako to u svijetu zovu *terroire*. Teško je izraz prevesti na hrvatski jezik, ali on obuhvaća niz čimbenika koji utječu na osebujnost vina. Tu je ključna osobnost vinograda – vinara koji uspijevaju izgraditi svoje vino.

Plavac mali autohtona je sorta vina. Njegovi su roditelji Crljenak kaštelski i Dobričić. U svijetu Crljenak poznaju po

imenu *Primitivo* iz Puglie u Italiji i *Zinfandel* u Kaliforniji. Kad dozrije dobije miris suhe šljive, a kasnije miris kakaa i čokolade. Karakteristično je inače kod crnih vina da se ona drže u bačvama jer one bolje propuštaju zrak za razliku od inox spremnika. Mnogi danas čuvaju vina u baricima od 225 l ili velikim drvenim bačvama. U nekim fazama pravljenja vina potrebno mu je dodati dovoljnu količinu kisika da bi se osnažio. A kasnije kad on to postigne, većina suvremenih vinara nakratko ga pretoči u inox spremnike da se smiri i da se kupazira. Nakon toga vino se puni u boce gdje odmara prije nego što izade na tržiste. U vinarskoj se terminologiji kaže da vino ide na školovanje. Većina vinara plavac ne filtrira jer želi da u njemu ostanu svi sastojci od vinograda pa do čaše. Filtriranje znači čišćenje i prozračivanje vina, a to kod nekih vina znači i oduzimanje duše. Mi to našem Plavcu ne želimo učiniti.

Plavac se poslužuje u bordoškim čašama kao sva crna vina, onim velikim oblim čašama. To vino kod ljudi stvara osjećaj zadovoljstva.

Što to Plavac mali tvori ugodnim vinom? Očito na prvi pogled živost njegovih boja. Nju mu daje ono što izvlači iz potkožice. Radi se o niskom sadržaju kiselina s dosta tanina koji su u početku i grubi da bi se omekšali vremenom. S tako omekšanim taninima ide u plasman. Spreman za kušanje.

Ljudi drugih zemalja žele upoznati našu vinsku tradiciju. Osobitosti. Tako mnogi svjetski ljubitelji Plavca malog s vremenom su spoznali da iako Plavac mali ima niski sadržaj kiselina, ima karakter više. Osebujan, rekli bi karakter. To je visok sadržaj alkohola. Zahvaljujući njemu Plavac mali je bogato, složeno, kompleksno vino. Kada se častimo njime, poznato nam je da će on svoju ljepotu, otvorenost i punoću tek razviti u čaši. I ubrzo ćemo spoznati i njegovu viskoznost, fluidnost. Kušanjem vidi se kako on na čaši ostavlja svoje vinske suze. Kako je uz ostalo vino gusto, brzo ćemo shvatiti kako ima velik postotak alkohola. A arome mirisa? Kako su one složene! Vinar će se posebice truditi zadržati arome mirisa same sorte te uz njih zadržati tijekom cijelog procesa proizvodnje sve osobnosti koje Plavac mali ima.

A sad Plavac mali želim pretočiti u riječ – vino. Vino je jedna od dviju svetih čestica. Snagom Duha Svetoga, pod prilikama posvećenog kruha i vina, Kristovo Tijelo i njegova Krv postaju prisutni među nama vjernicima u središnjem sakramantu u crkvi – euharistiji. Sakramentu žive prisutnosti

i predanja. Čiste duše, pomireni s Bogom, bližnjima i samim sobom pristupamo svetoj pričesti. Kruh i vino posvećuje svećenik izgovaranjem riječi s Posljednje večere.

U sakramantu svete pričesti, vino je koje blagujemo. U Svetom pismu u *Pjesmi nad pjesmama* spominje se riječ vino: „Spominjat ćemo ljubav tvoju više nego vino.” One idu u par s riječju ljubav koja se najviše spominje u Svetom pismu. Točno 235 puta.

I na kraju pišem kakvo je vino kad ga se kemijski „obrazloži”. Ono ima oko 1200 raznih kemijskih spojeva dok u majčinom mlijeku koje je tako značajno, ima manje: oko 800 kemijskih sastojaka. Vino je prirodni proizvod. Njegova se prirodnost naglašava u trenu kad kao živa tvar doživljava svoju starost u botilji. Tu se očituje da se ono stalno mijenjalo, da je bilo živo. Poznato je od kad se rodilo, doživjelo svoju mladost kada ga i blagoslovimo. Kada je doživjelo pubertet i svoju starost. A taj životni ciklus ovisit će od kvalitete grožđa, statusa grožđa i sorte grožđa. Pravi vinogradar će život svog vina označiti već u vinogradu. On će smanjiti grožđe po trsu jer zna da će mu vino tada biti kvalitetnije. Vino je kultura. Vino će odrediti naše raspoloženje kada ga kušamo. Međusobni odnos nas i vina je u biti doživljaj.

Događaj u trsu, u vinogradu, u baricima konobe, u botilji, u čaši. U nama.

Za nas.

Zbog Plavca malog, kakav je on. Zbog vina, kakvo je ono.

Kristina Koboović

Tko radi, ne boji se gladi

Na Perni u caffe baru *STRANJ* ovoga je ljeta radila ekipa od sedam mlađih Hrvata i Hrvatica. Bili su to studenti sa završenom prvom godinom studija, uglavnom iz Imotskoga i Hercegovine.

U kuhinji su radili:
jedan inženjer elektrotehnike,
jedan inženjer kemije,
jedan profesor matematike.

Konobarili su:
jedan mag. političkih znanosti,
jedan inženjer geodezije,
jedan upravni pravnik,
jedan inženjer informatike.

Početkom akademske godine svi se vraćaju u studentske klupe i nastavlju svoje školovanje. Pohvalno i vrijedno spomena. Bravo naši mlađi!

Gundulićeve večeri, Trpanj 2018.

Izložbeni prostor Kapelaniće

EMIL BOBANOVIĆ ĆOLIĆ

Hodočasnička čizma

“Prođi gradom Jeruzalemom i znakom „Tau” obilježi čela sviju koji tuguju i plaču zbog gnusoba što se u njemu čine! (...) Pobijte starce, mladiće, djevojke, djecu i žene; istrijebite ih sve do posljednjega. Ali na kome bude znak „Tau“, njega ne dirajte.” (Ez 9, 4-6)

Vatre i božji konji

(7. dio)

Točno tih trideset kilometara i petsto metara, koliko je udaljen Hontanas od Burgosa, potrebno je pješice prijeći da bi se stiglo do nekakve računice od 350 km ukupno prijeđenog puta. Moguće je da baš ovaj sjeverni dio Španjolske nekome i nije osobito atraktivn i po volji jer, na prvi pogled, osim beskonačnih i bez trunque hлада pokošenih žitnih polja i uredno skocanih, naslaganih žitnih bala po njima, osim kultiviranih livada koje su se ugnijezdile na kastiljskoj visoravni od oko 900 m nadmorske visine, pa i osim vjetrova koji na takvim visoravnima i poljima uvijek odnekud laze, nema ama baš ničeg značajnog i onog u što bi svoje zube zarila čovjekova znatiželja. Ali samo nekome ili gotovo nikome, jer ovaj dio Kastilje i Leóna, između Burgosa, Hontanasa, Castrojeriza i Frómiste pa sve tamo do iza Sahagúna može uroniti čovjeka ne samo u kršćansku mistiku već i kontemplaciju čije je korito poprilično duboko, možda čak i dublje od korita rijeke Ebro. Što je tu je, čovjek nikad ne može sto posto znati iz kojih pravaca, kojim redom i zašto događaji stižu i kakvo je njihovo stvarno značenje i namjera sve dok ta ploča ne odsvira svoje do kraja i izazove osjećaj žalosti što se eto, tek sa zadnjim odsviranim taktovima, a ne prije, može možda proniknuti u lanac toga usuda, ako usud to uopće jest.

Vjetroelektrane na jugozapadnom horizontu vrtjeli su po svome i koliko god da smo napredovali prema Hontanasu, one su stajale na istom

onom mjestu u svojem umjetnom vjetroparku kako je to i bilo zamišljeno, brojeći svoj učinak električne energije u megavatima. Osim jedne, koja je doduše stajala, ali nije brojila i nije radila, jer je gorjela. Vatra i crni dim koji su obavili lopatice elise zaustavili su njihovu vrtnju i uzgon, prkoseći vjetru i aerodinamici od kojih te lopatice posuđuju silu, a svoj dug vraćaju u proizvodnji električne energije. Nimalo ugodan prizor, pogotovo za onoga koji o razornim učincima požara ponešto i zna i ako živi u području često napadanom od vatre, požara, poput recimo poluotoka Pelješca, koji je u srpnju 2015.g. vatrom devastiran kao malokad. Vatra je itekako nepredvidljiv prirodni element i kemijski proces koji je moguće ograničeno kontrolirati, ali samo ograničeno, iako je nipošto ne bi trebalo gledati samo u toj suženoj varijanti i u užem smislu, samo kao vatrui ili jedan od elemenata koji u konkretnoj situaciji, poput naše, na pokošenim, suhim i vjetrovitim kastiljskim poljima može djelovati eruptivno i pogubno za život, a da ne ostavi nikakvu mogućnost za bijeg, spas ili zaklon. Vatra je ponekad puno više od svih tih stvari, ona može biti sagledana i puno šire, dublje i dalje od pukog proučavanja samih njezinih kemijskih učinaka: vatra može biti duhovna, ali i umjetna, može se ticati nečijeg karaktera, temperamenta, može odrediti i neke pravce u umjetnosti, a ako su riječi zapaljive, mogu zapaliti vatre koje određuju politike i društvena uređenja; vatra može biti paklena, ali i vatra fizičkih iskušenja. Može zapaliti vjeru, ali izgoriti dušu, može upaliti svjetlo i sakriti mrak. Može ubiti, ali može i proslaviti onoga kojemu se podvrgnula, sve opet u slavi i čast Onome koji je tako htio.

Hontanas se, nakon napornog prašnjavog hodanja, a bez pristojnog hлада, pokazao u maloj udolini. Da bude točnije, najprije je izronio zvonik crkve iz 14.st., posvećene Djevici Mariji- „Nuestra Senora de la Inmacula da Concepcion“. Mjestašće od sedamdesetak povučenih duša savršeno se uklapalo u suhi krajolik sa svojim zemljanim bojama i jednostavnom, ponegdje blatinjavom arhitekturom. Nisam se Hontanasom odveć bavio, i da sam htio, nisam imao vremena detaljnije istražiti povijest nastanka ovoga mjesta, a nije bilo ni potrebno. Htio sam ga, barem dijelom, ostaviti u mašti upravo onakvog na kakvog sam naletio, na prvu. Svojim izgledom, položajem i okomitim zenitnim suncem koje ga je nemilosrdno palilo iznad, Hontanas je nedoljivo podsjećao na srednjoamerička ili, da budem sasvim tendenciozan

(ali s dobrom namjerom), meksička zabačena sela u kojima nije vladao red (što se za Hontanas nikako ne može reći), već razuzdani brkati gringosi¹ s ogromnim šeširima, sombrerosima, umočeni po cijele dane u teku i neizbjegne kavge. Da se razumijemo, ma nisu bitni gringosi poradi njih samih, pa ni tekila, kavge i sve ono što mrzovljene gringose prati, važni su upravo oni ljudi, njihova sušta suprotnost, koji su se kao redovnici, u neotresenim, prašnjavim i pokidanim habitima i sa smiješnim tonzurama, trudili pokrpati i sačuvati sve one duše čiji je život visio o Božjoj riječi, stavljajući pritom svoju glavu na milost i nemilost nečijem dnevnom hiru. Upravo bi Hontanas mogao biti takvo mjesto, ali u Kastilji i Leónu naravno, sa svojim ondašnjim srednjovjekovnim gringosima, običajima i problemima svake druge vrste, mjesto položeno u suhe ravnice gdje vjetar ljeti raznosi uokolo otkinute busene žedne trave, oglodane sušom. I opet sve to unatoč hontanaškom modernom, otvorenom bazenu, koji pokušava pokvariti i otrgnuti me iz dijela imaginarnе povijesnosti ove malene sredine.

1 Imenica koja se u zemljama španjolskog govornog područja (npr. Meksiko) koristi i označava za strance, došljake; u prijevodu sa španjolskog: stranac

Hontanas

Za Hontanas i njegovu okolicu, pa i da nisu postojali tada, stvari su se već počele pripremati i odvijati u Egiptu, u okolini Aleksandrije, još tamo u 3. st. naovamo, kada je Antun Pustinjak ili Antun Veliki², kako ga neki opravdano zovu, odlučio ostaviti svoje bogatstvo, svjetovne časti i položaj te se otisnuti u pustinju da bi proveo ostatak svojeg života u molitvi, postu i izolaciji. I sve bi to bilo uredu i razumljivo, kao i kod drugih pustinjačaka, da Antun nije bio jedan od onih koji u svojoj revnosti prema Bogu nije nadišao i nadmašio sve ostale pa i samoga sebe, što dakako uvijek izazove bijes i traume one druge, tamne strane, kojoj je inverzija svega Božanskog stvorenog glavni cilj i posao, pa i po pitanju tog osebujnog i tvrdoglavog, a upornog do granice kidanja, svetog Antuna Pustinjačaka. Ako se želi približiti relacijama i kompleksnosti Antunova pustinjskog života, dovoljno je prisjetiti se da je Isus četrdeset dana postio u pustinji i za to vrijeme bio iskušavan od svojeg Protivnika. Svetog Antuna zapalo je da, u pustinji, izoliran od svijeta, nekad i u grobnicama, živi desetljećima i to preko osamdeset godina i da ga Protivnik iskušava i tlači sve to vrijeme jezivim mukama. Unatoč težini njegove misije, pobijedio je Protivnika svojom vjerom, molitvom i postom na jedan do tada neviđen način, i svojom karizmom okupio oko sebe sljedbenike, prve monahe, koji su formirali prve monaške zajednice, prethodnice današnjih redovnika i redovničkih zajednica, pa i onih redovnika sa smiješnim tonzurama, prašnjavim i pokidanim habitima koje su nosili u Hontanasu i oko njega. Ali, tako je moralo biti tada, da bi Antun podložio Protivnika, uz Božju pomoć, pod svoje noge, pa nije ni čudo da ga se danas prikazuje kako stoji nad vatrama pakla koje gazi i utrnuje. Bilo bi lijepo, iako ni pomisliti tada nismo mogli, da je sveti Antun Pustinjak stajao pokraj onih vjetrenjača onoga dana, nadomak Hontanasa, pazeći da koja iskra ne potpali pokošeno žito koje se moglo, činilo se, i samom pomisli na vatru užeći. A da i ne govorimo o simbolici izgorene vjetrenjače, čija je zaustavljena elisa, s jednom lopaticom okomito poravnatom sa nosivim stupom, iz daljine izgledala kao veliko slovo „T“. A zna se da je upravo baš to slovo „T“ ili „Tau“, a neki ga vole zvati i „egipatski križ“, simbol svetog Antuna Pustinjačaka, kojeg je prihvatala i kršćanska ikonografija. Uostalom, ako tko želi, neka se o značenju i

² Rođen oko 250. g., a preminuo oko 355. g., u Egiptu

snazi tog simbola prisjeti i ispita prilikom utjecanja svetom Franji Asiškom, simbolu čija je snaga ležala i leži u muci i križu, raspeću i uskrsnuću, sve do konačnog sjedinjenja s Bogom.

Sveti Antun Pustinjak mogao je ipak ostati sasvim nezapažen i neprimjetan na ovom putu, potpuno zaglavljen tamo u 3.st., da nije bilo ovih kastiljskih žitnih polja, ali i rušvina samostana svetog Antuna iz 14. st. na putu iz Hontanasa prema Castrojerizu. Žitarice: pšenica, raž, ječam sasvim sigurno su mogle prehranjivati srednjovjekovno stanovništvo oko Hontanasa, ali taj put su one bile te koje su uzvratile oštire negoli su to bili oštiri ljudski otkosi žita, šireći i uzrokujući opake bolesti, a najpoznatija od njih opet je imala veze s vatrom ili točnije s „vatrom svetog Antuna“³ kako je nazvaše. Vjetar na ovim žitnim poljima nije raznosio samo prašinu i grube busene trave, on je raznosio i razne bolesti, biljne bolesti, poput spora gljivica koje su se lijepile za ove žitarice, trujući narod, nanoseći im vrlo teške patnje, muke i smrt. Osjećaj jakog žarenja i pečenja u udovima sve do raspadljivih, gangrenoznih stanja, s pravom je podsjećao na opekline uzrokovane vatrom, pa i po izgledu, a takva situacija, najprije u Francuskoj, pa zatim i ovdje, upravo između Hontanasa i Castrojeriza, iznjedrila je i u misiju dovela svećenički red Svetog Antuna Pustinjaka, koje su zvali još i Bolničarima sv. Antuna. Taj samostan sv. Antuna, a danas gotička ruševina, pred ulazom u Castrojeriz, bio je i bolnica, organizirana bolnica, mjesto u kojem su se liječile i u ljudima gasile bolesti uzrokovane trovanjem, poput „vatre svetog Antuna“, u kojem su redovnici, u crnim habitima, s plavim izvezenim križem baš u obliku „Tau“, skrbili za bolesnike, otrovane hodočasnike. Njihov značaj i doprinos je velik i važan kako za povijest katoličkih, kršćanskih redova, tako i za njegu bolesnika pa i organizaciju i ustrojstvo takvih mjesta, samostana za njihovo liječenje, koja su, a zašto to ne reći, bili ozbiljne bolnice za ono vrijeme.

Puno je raznih ruševina na ovom putovanju, od onih rimskih pa do onih srednjovjekovnih, kod kojih vrijedi malo stati, detaljnije ih razgledati i štograd o njima promisliti, ali za mene, od svih tih sjajnih ruševina (a ruševine itekako mogu biti moćne i mistične) ništa se ne može mjeriti, a kamoli

³ Ergotizam; otrovanje raženim ili pšeničnim brašnom

usporediti, s ruševinama samostana sv. Antuna. Osim što su lijepe i visoke, one imaju tu privilegiju i sreću da hodočasnika preduhitre svojom iznenadanom pojavom na cesti, ispriječe se pred čovjeka poput kakve neprelazne, neosvojive, dobro utvrđene tvrđave, koja i osvajača i prolaznika osvaja svojom gracioznošću i vrtoglavim oblicima, zamućujući razum i pogled ako se gleda u visinu njihovih stršećih ostataka, u obliku kamenih igala, toliko da se poštenom čovjeku, kao onom zaboravljenom pjesniku, od svega toga zanebesa. Kao da su redovnici svetog Antuna još jučer bili tu, po danu su bolesne hodočasнике primali i liječili ih, pa su svu onu izliječenu čeljad, kao iskusni liječnici otpuštali u rano jutro, na njihovu nastavku hodočasničkog putu prema Santiago de Composteli, dokazujući im da to njihovojadno, ali izliječeno stanje i ne mora imati baš nekakvu vezu s „Božjom kaznom“, kako se tu bolest, sasvim neopravdano, pokušalo s Bogom povezati i na taj način joj dati smislen razlog. Sve je u obliku i sve podsjeća na oblik križa „Tau“. Od oznaka na putu pa do onih velikih, samostanskih kamenih lukova, koji prkose gravitaciji i izgledaju baš kao „Tau“, podsjećaju na besmrtnost i neuništivost toga kršćanskoga znaka, uništenim samostanskim zidovima unatoč. Čovjeku se vrlo lako može dogoditi i to da se i danas zagleda u one niše u zidu, ne bi li vidio je li tamo možda ostalo još štogod hrane što su je redovnici ostavljali hodočasnicima koji su nailazili tuda, a nisu se zadržavali.

„Vatra svetog Antuna“ je ugašena, ali s njome se je ugasio i red svetog Antuna, otisavši zauvijek iz ovih krajeva, ostavivši za sobom prelijepе ruševine i niše bez hrane za hodočasnike, ali i besmrtni „Tau“. I sve te vatre koje su se palile, krotile, koje su izgarale i gasile se ovuda ostat će zabilježene baš u tim gotičkim ruševinama samostana svetog Antuna, u njihovim visokim, šiljatim prozorima, uspravnim poput plamena dotrajale svijeće, u čijim se vrhovima naziru ornamenti u obliku križa, a možda i cvijeta, objektu iz razdoblja kasne gotike, razdoblja koje još neki, sasvim razumljivo i opravданo, nazivaju i plamenom gotikom. Kako su sljedbenici svetog Antuna Pustinjaka nastajali i rasli u žaru želje da služe bližnjima, tako su postupno i nestajali, da bi im konačni udarac bio zadan u Francuskoj u 18. st. (kao i Crkvi tamo općenito), od revolucionarnih ideja i ruku onih koji su zagovarali

Ruševine crkve sv.Antuna Pustinjaka

ovozemaljsko trojstvo: slobodu, jednakost i bratstvo⁴, nasuprot slobodi vje-rovanja u Trojstvenog Boga, kojeg su željeli ubiti. Da ironija bude još i veća, a situacija dovedena do grotesknog obrata, oduzimali su i koristili dobra Crkve pa i od Antunovaca, pretvarajući ih u logističku potporu za svoje re-volucionarne i antikršćanske akcije i djela, od kojih im je najpoznatija baza bila, gle sad, u dominikanskom samostanu svetog Jakova, u Parizu⁵.

“Ecraséz l’infâme!”⁶ siguran u sebe i uzdignute glave izjavio je tada Voltaire⁷, nadahnut prosvjetiteljstvom, razbacujući žar za buduću

4 Na francuskom: “liberté, égalité, fraternité”; poznata krilatica koja je korištena za vrijeme Francuske revolucije (1789.-1799.), podupirući njezine ideje i ciljeve

5 Po njemu su dobili naziv “Jakobinci”; revolucionarno krilo za vrijeme trajanja Francuske revolucije na čijem čelu je bio Maximilien Robespierre; odgovorni su za teror, nasilje i pokolj; protivnici kršćanstva i Crkve

6 U prijevodu s francuskog:”Uništite bestidnicu!”, Voltaireov poklič usmjeren prema uništenju Crkve

7 Rođen u Parizu 1694., preminuo u Parizu 1778.; francuski književnik i filozof, nositelj ideja prosvjetiteljstva u Francuskoj, veliki protivnik Crkve

revolucionarnu vatru koja će planuti u Francuskoj i dovesti do strahovitog progona kršćana, ubojstava i oduzimanja imovine, stavljajući i pripadnike reda svetog Antuna na neviđene kušnje i progone, u konačnici dokidajući njihov utjecaj i misiju i u španjolskim provincijama. Na dimu lakomislenih ideja i zaključaka postoje razlozi koji bi dali za pravo Voltaireu da je u većem postignut uspjeh i po njegovim misaonim tvorbama, a što bi se u tom slučaju moglo ogledati i dokazati po ruševnom stanju napuštenih samostanskih zidina nadomak Castrojeriza, opustjelog od ljudi i redovnika, a hranom praznih niša. Da je živ, danas bi Voltaire morao priznati da ubijanje, progonstvo, rušenje i oduzimanje nisu dovoljni da bi zaživjelo trojstvo onakvim kakvim ga je i on poimao jer, u tom slučaju, morao bi ubiti i zgaziti onaj „Tau“, a koji i dandanas, u obliku taustičnog kamenog luka na propuhu stoji, ali, u kojem je uglavljen kamen zaglavni, čuvajući ga da ne padne potpuno.

Ipak, ako tko želi postaviti stvari i raščistiti ih s pozicije filozofskih ideja i misli, onda je možda ostala još jedna stvar koju treba riješiti i protumačiti, točnije odgovoriti na pitanje koje je još sveti Antun Pustinjak postavio onodobnim filozofima, a ostalo je neodgovoreno tad: „Što je starije: razum ili knjiga? I što je od ovo dvoje bilo uzrok drugome?“, a koje pitanje bi u današnjem vremenskom kontekstu svih mogućih sloboda, previranja i događaja, parafrazirano moglo izgledati i ovako: „Što je starije: razum ili sloboda, jednakost i bratstvo? I što je bilo uzrok drugome?“ Eto, ništa više i ništa manje za sve one koji su nadahnuti i podupiru današnje ideje i misli, čije ishodište leži u revolucionarnim trojstvenim pokličima i njima nadahnutim filozofijama baš poput onih koji samo (!) uzdižu slobodu, jednakost i bratstvo, pritom smetnuvši s uma da su takve ideje zapravo izvorno bile dio kršćanske povijesti, tradicije i nauka. A odgovor je – „Tau“.

Potjerali smo noge u kas. Htjeli smo je stići, ali ona nije dopuštala tek tako da je stignemo, iako nije vidjela da joj prilazimo. S velikim ruksakom na leđima i visine jedva do 1,60 m, činilo mi se da tetura po cesti, prema Castrojerizu. O njoj putem mora da se pričalo, šaputalo, nju se moralо spominjati onako uzgred jer takvi ljudi ne mogu proći nezapaženo i da ih netko,

bilo tko, ne stavi u svoja usta. Mi je nikada prije nismo vidjeli, sve do danas. I izdaleka je izgledala pomalo zdepasto, nepravilna hoda i gaza, savijala je stopala prema unutra, što je njezinu figuru činilo još neobičnijom i komičnijom. Takvih ljudi, na ovom putu, poput ove Japanke, nema baš bogzna koliko. Ako ih uopće ima. Jasno mi je da ljude s Dalekog istoka krasi usredotočenost i velika motivacijska snaga, razumljiv mi je taj njihov entuzijazam, polet i predanost ostvarenju zadanog cilja, ali ova Japanka imala je i još nešto više od toga, što je pomalo išlo preko granica svake logike i zdravog razuma. Četrdeset kilometara, gotovo svaki dan, s tolikim ruksakom pješaćiti, za nas je bio impresivan podatak. Japanka je to mogla, a da mi nismo nikako mogli shvatiti kako, a kamoli prihvatići da je to moguće. Naravno, Jadranko i ja stvari smo krojili i cijenili po nekim svojim mjerama, po svojim mogućnostima i teško nam je padalo, a moram to reći, da bi tamo neka cura iz Japana mogla ići takvom daljinom i takvim galopom u odnosu na nas dvojicu. Ali i ostale. No, prihvatići treba da ima i takvih ljudi, koji to mogu, pa se i ne valja previše zamarati i propitkivati kako je takvo što moguće jer, to je tako, moguće je i događa se. Bilo bi zaista šteta da je nismo nakratko zau stavili i upoznali se s njom, a pogotovo bi bio grijeh ne spomenuti je ovdje, barem u nekoliko riječi, jer ona to zaslužuje, premda joj se imena ne sjećam. Crna i ravna sjajna kosa svezana u konjski rep, rumeni, želatinasti obrazi i dres nekakva japanskog nogometnog kluba bila je njezina vanjština, a komunicirala je samo osmijehom i velikim strpljenjem unatoč tome što smo joj zapitkivanjima krali i vjerojatno kvarili predragocjeno vrijeme. Stoga ću i ovdje, barem u nekoliko crta iskazati svoje poštovanje i divljenje prema toj Japanki i još jednom ponoviti lekciju, koju i inače ponavljam toliko puta u životu, da se ne procjenjuje i ne prosuđuje ljudi i njihove mogućnosti odmah na prvi pogled, prema njihovim vanjskim karakteristikama i izgledu jer bilo je, a i bit će da Gospodin često uzdiže one najmanje i one od kojih se ne očekuje puno, a vraća na početne položaje, pa i niže od toga, sve one koji iz nekih svojih razloga i uvjerenja imaju visoko mišljenje o sebi i svojim mogućnostima.

Iako je stigla iz sasvim nekog drugog, dalekog svijeta koji se ponosi i identificira izlazećim suncem, bilo je i više nego dovoljno razloga da se ta Japanka uklopi baš u ovaj prostor oko Castrojeriza u koji zamalo što nismo

Castrojeriz

ušli. Ali to se može shvatiti tek danas, s određenog vremenskog odmaka, nakon što se i posljednji memorijski žljebovi međusobno uglave i poredaju u jednu sliku koja ima nekakva smisla. Bez te istočnjakinje, ova moja slika Castrojeriza ne bi bila potpuna, jer ona nije bila obična žena, a niti je u Castrojerzu išta bilo obično. Castrojeriz nije trpio običnosti i površnu povjesnu slučajnost, on je uzimao sve i svakoga, odjednom i posebno, miješajući skupa sav taj kolaž ljudi i događaja u savršenu cjelinu.

U vrtu jednog malog lokalnog bara zaista je bilo posađeno stablo jabuke, a na njemu je bilo i ponešto plodova. Stablo kao i svako drugo, ništa neobično pa čak ni onda kada prethodno po zidovima ulica Castrojeriza lijepom oku promiču table s natpisima “El manzano”⁸. Ni identičan naziv toga bara - “Bar-El manzano” nije me tjerao razmišljati i povezivati čemu sva ta opsjednutost stablima jabuka i jabukama uopće, možda zato što mi se i nisu jele jutros. Na interijere kafića i sličnih barova u Castrojerizu nisam obraćao osobitu pažnju, iskreno, tih i takvih mjesta već mi je pomalo bivalo preko glave, radije sam sjeo u vrt i gledao prema vrhu brda iznad Castrojeriza, na kojem se uzdiže poprilično visoka i prostrana tvrđava. Nikada neću prežaliti

⁸ U prijevodu sa španjolskog: stablo jabuke

što nisam smogao snage stepenastom stazom uspeti se na to brdo, do tvrđave, i proći kroz ona zacrnjena vrata otvorena na njezinoj istočnoj strani. I ovako sam već do sada izgubio 4-5 kg, a taj uspon uzeo bi mi vrijeme, ali i snagu. Opet, žalim za tom prilikom i danas, a kako i ne bih kad se baš s tog brda pruža savršeni pogled na okolne ravnice s kojih se mogu uočavati i najmanji pokreti na bilo kojoj kružnoj točki.

Iz dvorišta sam perifernim vidom uočio čovjeka kako odvezuje svoju malenu kožnatu vrećicu i u njoj prebire novac kako bi platio svoju jutarnju kavu. Njegova neobična odjeća i kapa koja se savija i pada ustranu, bujna i ponešto račvasta sijeda brada, kreirala je lik srednjovjekovnog žitelja Castrojeriza spremnog natovariti žito na konje ili mazge radi opskrbe i trgovine u susjednim provincijama, da se takvi poslovi obavljaju i u današnje vrijeme. Mogao je on slobodno proći i kao kovač srednjovjekovnog oružja ili čak kao trgovac, jer u ovim srednjovjekovnim krajevima, kovača pa i trgovaca je uvijek bilo, za njih je uvijek bilo dovoljno posla. Uvijek je zanimljivo sresti i upoznati takve čudake, a Castrojeriz je idealno mjesto za njihov pro-nalazak, pogotovo ako oni tako zaista žive i njeguju takav stil života, a ovaj srednjovjekovni čovjek je tako izgledao. Može se pretpostaviti da njemu i sličnima dosađuju razna pitanja o tome zašto tako žive, smetaju im upadice i molbe za slikanjem njihove pojave jer oni imaju svoj svijet, a u tom svijetu, razumljivo, za ovodobne tehnike i tehnologije nema niti će ikada biti mesta. Morao sam mu objašnjavati smislenost svojih razloga zbog čega inzistiram da se slikam s njim, dobro me je promotrio i uz stisak ruke dopustio mi je da ovjekovječim taj jedinstveni srednjovjekovni trenutak u Castrojerizu. Valjda mu se svidjelo to što sam ga pitao za dopuštenje i što nisam pretjerano inzistirao, a možda mu je i kava to jutro u baru "El manzano" dobro sjela pa ga je bila volja.

„Tvrđavu su utemeljili Rimljani, pa su je poslije preuzeли Vizigoti“, počeo je raspravu sa mnom oko zidina na brdu iznad Castrojeriza. „Živim tu u blizini i da, ovo je moja odjeća, tako se oblačim i tako živim.“, želio sam još da mi kaže, ali nije stigao, već se samo kratko pozdravio sa mnom i otišao nekim svojim poslom, ne objašnjavajući više ništa. „Jednostavno izgleda taj njegov život, a jednostavne stvari uvijek su na neki svoj jednostavan način jednostavno lijepe“, ulazio sam u život tog čovjeka, tražeći izlaz

iz Castrojeriza. Dovoljno je bilo samo pratiti vrh tvrđave koji se promaljao iznad žućkastih krovova pa pravac prema Frómisti.

Ali, prije nego se iz Castrojeriza pronađe izlaz i ode, ostalo je barem još pitanje oko jabuka i njihovih stabala jer to voće ili voćke, kako kojim redom tko želi, za Castrojeriz nisu nimalo beznačajne stvari. Crkva iz 13. st., „Colegiata de Nuestra Señora del Manzano“, a radije crkve već jednom više spomenimo i napišimo kao Iglesie, čuva legendu o Santiagu (Svetom Jakovu) koja je utisnuta u kamenu, ispred nje. Njega, Santiaga, je vizija kipa Djevice Marije, baš u stablu jabuke, natjerala da tada junački skoči na konja i od sreće ga potjera u žestoki galop, ostavljajući otiske teških konjskih kopita zabijenih i dandanas u kamen, ispred Iglesie. Kad se malo bolje promisli, teško je zamisliti Jakova Zebedejeva u takvoj situaciji i akciji, ali Castrojeriz je čudno mjesto gdje se mogu dogoditi neočekivane i pomalo uvrnute stvari, pa iako je taj događaj više od legende, u Castrojerizu je on, jasno, bio stvaran i u to ne bi trebalo previše ulaziti i sumnjati. Uostalom, zar nisam iz vrta bara “El manzano”, pokraj stabla jabuke, uočio bradatog čovjeka koji je izronio ravno iz srednjeg vijeka?!

Izgledalo je kao da smo tvrđavu iznad Castrojeriza zavrtjeli na nekom velikom pladnju. Brdo smo morali zaobilaziti da bismo izbili na ravnicu prema Frómisti, dočim se tvrđava na naše oči okretala, kako smo mi hodanjem zaokretali iza njega. I s „leđa“ tvrđava je izgledala moćno i mrko, dostojava mrkih vremena i još ljučih svedržitelja. Ako se i vodi rasprava, a bez jakih dokaza o tome, da su tvrđavu podigli Rimljani (prije će biti da je ona tu bila u nekakvu obliku još u predrimskim vremenima i da su je Rimljani obrambeno poboljšali i dotvrdili), još manje dokaza ima da su za to bili zaslužni Gaj Julije Cezar ili Pompej. Što se Catrojeriza tiče, da se može, držim, Cezar bi na tu tvrđavu ipak polagao više prava jer: ratovao je naokolo i primirio nemire u uvijek neugodnoj Hispaniji, porazio je Pompeja, volio se kockati sa svojim i tudim životima, a dostojan ljudskog divljenja u Catrojerizu mogao bi biti i zbog toga što je imao petlje svoje otmičare uvjeriti i podučiti koliku ot-kupninu trebaju za njega iskamčiti da bi ih potom, kad se otkupljen slobode

dočepao, pronašao i pobio. Jasno je da ni u Castrojerizu i njegovoj okolici sve te Cezarove zgodе nisu mogle proći nezapaženo, on je bio i ostao „heroj ulice“, poput one svedrumske heroine iz Japana s ulaza u Castrojeriz, koja će to tek postati. Pa kad se ta tvrđava gore već toliko koči i ostavlja pitanja i dalje otvorena i nedogovorena, onda, bestraga, neka bude Cezarova, pa bilo to, ako ništa od svega toga, samo i zbog konja kojim je Cezar projahao pola Europe. Ma spomenuh li to i konje?

Doista, kad je o konjima riječ, to u svim španjolskim zemljama, regijama, provincijama ili oblastima, uključujući i Kastilju i León, nije sićušna i nebitna stvar; konji su u ovoj zemlji od davnina utkani u kompleksnost međuljudskih, međunacionalnih i međuvjerskih odnosa, shvaćanja i osjećaja, prateći kroz stoljeća, svojom konjskom krvlju, zasebne kulture koje su se ovdje, na ovim prostorima spajale, miješale i stvarale nove. Ako bi baš trebalo polemizirati o ovoj temi, može Castrojeriz i o tome. Da bi se objasnila povezanost i bitnost tih žilavih i gordih stvorenja za Španjolsku, baš za tu potrebu, zavirit ćemo samo malo u Iglesiu San Juan u Castrojerizu, koja datira još iz 13.st. Ili bolje rečeno, samo u jedan njezin dio, koji se tiče klaustra te krasne Iglesie. U Španjolskoj se tih stoljeća spajalo se sve i svašta, razni utjecaji, pa i u kulturi, umjetnosti. Međusobno se natječući, kreirali su se

Okolica Castrojeriza

novi umjetnički pravci, dijelom i pod islamskim graditeljskim utjecajima na španjolsku arhitekturu, zadirući i sjedinjujući se s romanikom, gotikom pa i renesansom, tvoreći jedan poseban, „Mudéjar“ stil, koji se može uočiti i u ovoj Iglesiji. Ali, tako je to s kulturom, umjetnošću pa i arhitekturom općenito, one uvijek tjeraju po nekakvom svojem instiktu i nadahnuće, vodeći računa i o tome da dovoljno stoljeća prožive i prežive kako bi im neko drugo, nadstoljetno vrijeme ili naddoba, dalo konačni i vrijednosni umjetnički sud. I takav stil i umjetnost, pretočen u arhitektonska zdanja, „Mudéjar“, kako ga nazvaše, dakako da je jednak kršćanski kao što su to romanički, gotički pa i renesansni stilovi, koji, bez obzira odakle on dolazio i odakle se utjecao, pogotovo ako je on izraz i iskaz ljubavi prema Svevišnjem, uvijek teži za savršenstvom pa makar se i o arhitekturi radilo.

E sad, kakve veze imaju konji s klaustrom Iglesije u Castrojerizu, a onda, kakovom vezom se te dvije stvari dovode i povezuju sa narativom ove priče počevši još tamo od Hontanasa?

Andaluzijski ili kraljevski konj, pasmina kakva se danas u Španjolskoj užgaja i jaše, nije oduvijek bila andaluzijska, a ni kraljevska, sve dok u Španjolsku, zajedno s osvajačima nije stigla jedna druga ratnička pasmina konja, berberski konj, koji se, poput „Mudejar“ stila u graditeljstvu, sjedio s tadašnjom domaćom pasminom konja, stvorivši jednog od najljepših i najtraženijih konja na svijetu-andaluzijskog konja. Zasluge za takav konjski „Mudejar“, za stvaranje takve plemenite, punokrvne pasmine konja, kao i čuvanje njezine čistoće i plemenitosti idu redovnicima kartuzijancima, u Jerezu, u Andaluziji, koji ih užgajaju još od 15.st. A tim redovnicima nikako nije mogao ostati nepoznat detalj da je vjerojatni prednik berberskog konja, arapski konj, unatoč današnjim prijeporima o tome je li arapski konj ipak posebna pasmina konja, odvojena od berberske pasmine. A ako su za taj detalj znali, onda su im Berberi morali reći i to da su u sjevernoj Africi pa i dalje od toga, beduini vjerovali u Božje stvaranje konja, i to od toplih južnih vjetrova, kojima, po njihovoj plemenitosti i ljepoti nije bilo premca, a kamoli nalik ijednog životinjskog stvorenja na zemlji. I mogli bismo se složiti s njihovom tvrdnjom da na zemlji zaista nema plemenitije ni ljepše životinjske vrste doli konjske pa i da je to nekoć mogao biti upravo arapski ili čak berberski konj. Ali samo nekoć, jer kao što smo vidjeli kod „Mudejar“

umjetnosti, Božja stvaranja i Božji procesi nekad traju milenijima, oblikuju se, mijenjaju i dopunjaju se, stvaraju nove poboljšane pa i plemenitije stvari, ali i bića, ovisno, dakako, o Njegovu krajnjem naumu i volji, iako će se uvijek netko naći i suprotstaviti se mišljenjem (a može biti i s razlogom), da On nema što nadopunjavati i usavršavati, jer sve što je stvorio već je savršeno samim procesom stvaranja. Pa ako se ponekad odlučio za ovu prvu verziju, tko bi Mu mogao osporiti ako je On, baš u Andaluziji, u Jerezu, htio unaprijediti tu plemenitu, berbersku konjsku pasminu, u još plemenitiju, obdarujući je, osim postojećih ratničkih i fizioloških karakteristika, intiligenčije i poslušnošću?

„João Cidade Duarteu bi dobro došao upravo jedan takav punokrvni, plemeniti i poslušni konj iz Andaluzije kad je projahivao Kastiljom, na istok, prema Francuskoj, da se bori kao plaćenik po Europi“ procjenjivao sam na prvoj većoj uzvisini nakon Castrojeriza, osvrćući se za prijeđenim. Takav lutalački duh i portugalski prežestoki temperament poput njegova, ne mora nužno završiti loše, a ni pogubno jer, ako je u dječačkoj dobi pobjegao od kuće, iz Portugala, da bi čuvaо stoku u Kastilji i tako preživljavaо, sve što je Providnost trebala jest to da mu pronađe i da dobrog konja koji će ispuhati tu njegovu mladost širom Europe, čuvati ga i vratiti onamo gdje ga je Providnost od njegovih malih nogu očekivala i željela. A za izvršenje tog teškog zadatka nema i ne može biti boljeg od andaluškog konja, koji je odvajkada bio za borbe, ali i ponizniji od svih konja, koji sluša svojeg gospodara, ali i Onoga koji ga je upravo takva zamislio i stvorio. Duarte na putu u Francusku i nisu morale zanimati vatre svetog Antuna, pa ni njegovi redovnici u samostanu blizu Castrojeriza s plavim ušivenim simbolom na habitu, a kamoli njihova subraća širom Francuske; njegove životne opcije nisu bile takve duhovne vatre, ni bolnice i briga za bolesnike, osim njegove unutarne opcije, životne, pustolovne vatre, koja se nikako nije gasila, naprotiv, stalno je plamnjela i rasplamsavala se. Do određenog trenutka, do kojeg svi jednom stignu u životu, ili gotovo svi, kad se te osobne vatre zamijene nekim drugim, plemenitijim vatrama, za dobro drugih, makar morali skakati u prave vatre riskirajući život za njih, što je Duarte jednom i učinio u Granadi. I upravo to je postao João Cidade Duarte, nekoć dobar vojnik, plaćenik i još bolji jahač, a kasnije obraćenik, koji je gradio za tadašnje vrijeme i prilike

moderne bolnice, preteče današnjih i njegovao bolesne ljude. Zaista, vrijedi zapamtiti tog João Cidade Duarte, portugalskog čovjeka iz kastiljskih prostranstava, ali, on se je nekad tako zvao, a danas više ne. On je bio, nitko drugi doli sveti Ivan od Boga, osnivač reda Milosrdne Braće, a pamtim ga i po njegovu blagdanu svake godine, na osmog ožujka.

Nisu konji uvijek bili tako ponizni i poslušni poput Duarteova, odnosno Ivanova, ili ushićeni poput Jakovljeva, oni su mogli poslužiti i za neke malo grublje stvari, kada, naprimjer, nije išlo nikako drukčije nego da se čovjeka s konja obori ili zbaci, da ga se tresne na pod i ponizi, nebili se i sam ponizio i sišao u ponizne nizine. Savao je tako jednom, a to znaju svi, u Siriji, morao pasti sa svojeg konja da bi postao sveti Pavao, a boljeg konja za takav zadatak i takvo padanje, koje i danas odjekuje svijetom, nije moglo biti od gordog i svojeglavog, arapskog, kojem ipak, u odnosu na andaluškog, poniznosti nedostaje, kao što je onda poniznosti nedostajalo i Savlu. Povijest se često zna ponavljati, uče nas, pa koliko god to znamo, uvijek je ponavljamo, iznova, jer u dubini srca mislimo da se ona ipak ponoviti ne može. Ne znamo što je blaženi Pedro González Telmo iz Frómiste, u koju samo što nismo stigli, o tome mislio tada, dok je samodopadno jahao svojeg konja, u 13.st., šepureći se oholo okolo, uzdignute brade, ali znamo da je poput Savla i on morao biti zbačen s konjskih leđa, u blato poniženja, a naočigled svih, da bi ga takva zgoda ili nezgoda okrenula i približila Bogu i dominikanskom redu.

Tako zapravo stvari izgledaju i sa sedla prve veće uzvisine, nakon Catrojeriza, kada se čovjek osvrće za prijeđenim polukružnim prostranstvom kastiljske visoravni. Sve je u vezi i sve je povezano, ništa slučajno nije pa bi sada na ovom mjestu valjalo ponešto i dopuniti priču o toj visoravni jer osim što na njoj vjetar uvijek odnekud lazi i ljeti gura suhe busene trave, on tjera i raspršuje guste oblake prašine na tim poljima onih koji jašu i koji su jahali konje, plemenite konje, najprije za sebe i u korist svojih obmana i zabluda, da bi na kraju došli do onih drugih, svojih bližnjih, nakon što im se sa tih istih konja zanebesalo pred očima. Ako bismo iz svih tih argumenata prihvatali barem njihov i najmanji dio, ne bi trebalo biti teško shvatiti zbog čega je onda moralo biti predviđeno i pisano da će obećani Kralj ponizno

ujahati u Jeruzalem na magaretu⁹ (a ne na konju), i prihvatiti da se to zaista dogodilo¹⁰, te i po tim okolnostima staviti izvan svake sumnje da obećani Kralj, od svih vrlina najviše voli poniznost kao majku svih ostalih, za razliku od ljudi, koji do poniznosti često dolaze na jedan sasvim drugi, obrnuto proporcionalni način, vrtoglavim padom sa onih Božijih stvorenja, plemenitih konja, koje bi jedino On na pravi način znao jahati i krotiti, jer zna kakvim ih je stvorio.

Ako bi kome bilo žao ili bi prigovarao da je Gospodin, na neki način, svu tu priču zaustavio samo u Španjolskoj i samo tamo privilegirao prostor, vrijeme i ljude po Njegovim djelima, nema osnove za takav žal ni za takve prigovore. Koga put nanese na naše, hrvatske, slavonske ravnice, gdje ljeti vjetra nema ni da barem malo lazi, kao ni suhih busenova trave da ih gura, neka navrati do ergele konja u Đakovu i divi se Lipicancima. I nipošto u toj prilici ne bi trebalo zaboraviti da u njihovim lipicanerskim, velikim, smaragdno kristalnim očima, još uvijek proleti bljesak njihovih prednika, andaluzijskih konja, ali i iskra crvenih afričkih pustinja i beduinskih ratnika na berberskim konjima, samo taj bljesak i iskru spretno uhvatiti treba uz ponešto sreće.

Napokon, ako se ovaj dio Kastilje i Leóna već morao zamrsiti sa svetim Antunom Pustnjakom i vatrama, a nastavio se dalje mrsiti s konjima, pa red bi bio da se vatri i svetom Antunu vratimo nazad, ali ovaj put ne pješice, pa ni na magaretu, već baš na španjolskim, andaluzijskim konjima. I to jašući na njima, skokom kroz vatru, radi očišćenja od grijeha, kao što je to običaj u San Bartolome de Pinaresu, ali bez straha od opeklina za ljude i za konje, jer takav običaj je u čast svetog Antuna koji je vatru pobijedio i kojemu su ljudi, ali i plemeniti konji stavljeni pod zaštitu, i ovdje, na sjeveru Španjolske, u Kastilji i Leónu.

Ljubomir Vranješ

9 Usp. Zah 9, 9

10 Usp. Mt 21, 27

Sva djela Gospodnja

Sivi puh (*Glis glis*)

Sredozemna medvjedica (*Monachus monachus*) – boravi li još na obalama Pelješca?

Ovo je priča o jednoj životinji koja je u ne tako davnim vremenima naseljavala južne obale poluotoka Pelješca. Riječ je o sisavcu sredozemnoj medvjedici latinskog naziva *Monachus monachus*. Ova vrsta pripada obitelji pravi tuljani (*Phocidae*).

Iako rijetka, u 19. stoljeću, sredozemna medvjedica bila je rasprostranjena po obalama čitavog Mediterana, uključujući Egejsko i Jadransko more, obale Korzike i Sardinije, obale Crnog mora, deltu Dunava i plaže Krima. Nalazimo je i izvan Gibraltara, uzduž sjevernih obala Afrike do Cap Blanca te obalama Madeire i Kanarskih otoka. Danas populacija ove vrste broji manje od 600 jedinki koje su raspoređene na velikom prostoru. Osobito su značajna dva područja s relativno visokom populacijom: otok Gyaros u Egejskom moru i populacija uz obalu zapadne Sahare (poluotok Ras Nouadhibou).

Sredozemna medvjedica prosječne je dužine 2,4 metra, a može težiti od 240 do 400 kg. Krzno je kod mužjaka crne boje, a od smeđe do tamnosive

boje kod ženke. Spolovi se razlikuju prema bijeloj mrlji na trbušnoj strani tijela (mužjacima je bijela mrlja u obliku leptira, a ženkama je pravokutnog oblika). Imaju dobro razvijen sluh i njuh, a vid im je slab. Ova vrsta na kopno izlazi radi odmora i parenja. Mužjaci pokazuju teritorijalnost. Skotne ženke za okot i podizanje mlađunaca traže nepristupačne potopljene šipilje s ulazom ispod morske razine. Povjesni opisi govore da su sve do 18. stoljeća u tu svrhu koristile i otvorene plaže. Mladunci se kote u jesen. Prosječni životni vijek im je od 20 do 25 godina. Hrana su im razne vrste riba, hobotnice, lignje, školjke i dr. (pojedu dnevno do 3 kg). Interesantno je da u lovnu prevrću kamenje u moru u potrazi za hranom. Danas je ova vrsta kritično ugrožena.

Autohtona populacija ovih životinja u Jadranu danas više ne postoji. Povremeno pojedine jedinke dolataju u Jadransko more iz Jonskog mora. Sredozemna medvjedica je u Hrvatskoj službeno zaštićena od 1935. godine odlukom Pomorskog ravnateljstva u Splitu. Danas je u Republici Hrvatskoj strogo zaštićena vrsta.

Za Grke u starom vijeku bila je štićenica Apolona (boga sunca) i Posejdona (boga mora), a pronađen je i kovani novac s utisnutim likom ovog tuljana.

Od najstarijih vremena poznata je na našim obalama te su joj različiti narodi i autori nadjenuli i različita imena kao: *dalmatinska medvjedica, jadranska medvjedica, morski medvid, morski fratar, morski čovik* i Adriana.

Godine 1979. održane su u Splitu VIII. mediteranske igre. Sredozemna medvjedica pod imenom Adriana postala je njihov zaštitni znak.

U najranijoj hrvatskoj poeziji govori se o sredozemnoj medvjedici, npr. u satiričnoj pjesmi *Remeta* dubrovačkog benediktinca Mavre Vetranovića.

I dubrovački benediktinac Mavro Orbini u djelu *Il regno degli Slavi* koje je objavio na talijanskom jeziku godine 1601., relativno potanko opisuje sredozemnu medvjedicu u Velikom jezeru na Mljetu.

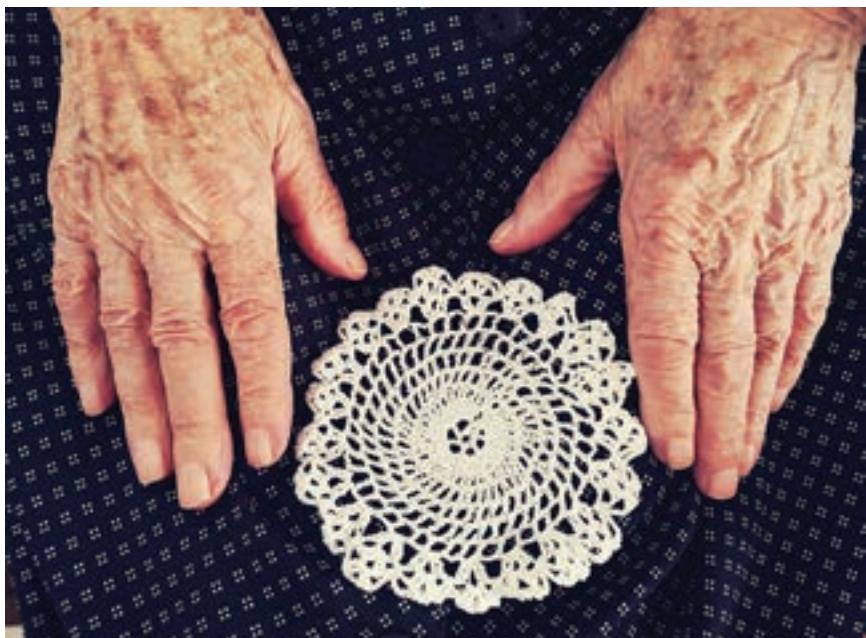
Tino Milat

Ruke

*Ima tih nekih ruku (Rundekovih, Marinkovićevih...) davno već opjevanih...
Isto ko i Glorija... A meni su baš ove ruke neizmjerno važne.*

Ovo su ruke, još koju godinu, stoljeće stare (ja kad učin dicu stoljeća, kažen da izbroje do 100 pa to potraje; obično odustanu i prije brojke mojih godina)... Ruke težačke... Ruke Peliške... Ruke Dalmatinke...

Ovin je rukama, nekad hrapavin, a danas nježnijin od najnježnijeg papira, protkan cili moj život. Ove ruke su me mazile po kosi, dale po guzici kad je tribalo... Ove ruke su me tirale da pijen mliko koje ne volin, naučile me kuhat kafu i bruštulat mindele...

Ruke babe Anke

Ove ruke su se molile za svaku moju važnu (i nevažnu) stvar u životu... Ove ruke me svaki put prikrste, i u ovin mojin (najboljin) godinama još uvik kažu blagozapovidno:

- Ćerce, pamet u glavu!

Imaju za svakoga od unučadi ove ruke u traversi utkanih milijun zvizda, molitvi i savjeta. I pletu ove ruke bez očala (96. in je tek!), pitaju je li se Ivanišević (Goran, op.a.) opet oženio, site se i Esmeralde i Marisol kad triba sa stvarnim životom povuć paralelu... (a meni smišno, al moraš ostat ozbiljan jer će se najudit...).

Spremaju se ove ruke na odlazak već desetljećima.

- Samo da ja vidin da si maturirala, pa mogu umrit! - rekla bi Ruke.

Ali, tribalo je dočekat da upišen faks, pa diplomiran, pa objavin Olivera, Gorana..., najen stalni posal, rodin... Jedino su Ruke nesritne što su mi odavno već spremile dotu, a ja nikako da je priuzmen... E, onda bi na miru mogle umrit (a meni opet smišno, al moraš ostat ozbiljan... ne bi da je Smrt nešto što moš naručit priko eBaya...).

- Ako sad uzmen miljetić, ko zna očemo li se vidit drugi put... Moran vas s nečin održavat na životu! - rekla san Rukama i prošli put poluozbiljno jer njima je to bitna stavka.

- Mala, ti mene zafrkaješ! - rekla su Ruke očiju punih suza, kroz smih jer ni same ne znaju je li to zadnji put da me diraju po obrazu. Nježno... Mekano... Ko bokunićen najfinije karte koja leluja na vitru...

Anita Vodopivec

Al od svega najveća je ljubav

U tišini

Nema drugog puta ni načina,
samo tišina.

Tiho, najtiše u potpunoj tišini,
u mislima si mi.

S tobom liježem, s tobom se budim,
u tišini za tobom žudim.

Tiho, ne smijem na glas,
jer nikad neće biti nas.

Ne mogu ništa, šutim i gledam,
koliko toga gubim s time što te nemam.

Možeš biti i daleko,
teže je kad si u blizini,
ljubav si moja u tišini.

Bez riječi, u absolutnoj tišini,
volim te, u srcu si mi!

Marina Borovina

HRVATSKA GLAZBA POTOMJE 1928. – 2018.

Prigodom proslave čitala *Mirna Kiriđija*

VAROŠI POTOMJU NA RÂTU

ZDRAVO VAROŠI POD TOMOM SVETIM
VESELIM SRCEM SAD K TEBI LETIM
DI MNOGA SAD RĆANSKA DUŠA
LJUBAVI BRATSKE DOŠLA DA KUŠA!

RĆANSKOG PUKA POTOMJE DAVNO
ALAJ I UVIK BILO NAM SLAVNO!
SOKOLI SIVI POTOMSKOG GNIZDA
SJALI VÍKOM KO DANICA ZVIZDA!

IL POVIST NAŠU UZMEŠ DA ČITAŠ
IL STÄRA DIDA ODEŠ DA PITAŠ
POTOMJA SVUDA SLAVA SE ORI
POTOMSKI SVUDA SLAVE SE DVORI!

VISOKO LETI SOKOLE SIVI
SVA HRVATSKA NEK SE TEBI DIVI,
POTOMJA SLAVU SVITOM MI NOSI,
SINAK MI VIRNI BUDI TI NJOJZI!!!!

Govor

Ovi stihovi Nikole Zvonimira Bjelovučića spjevani 1910. godine u prigodi ustanovljenja Hrvatskog sokola u Potomju sasvim dobro bi se uklopili i u svećarsku atmosferu pri osnivanju Hrvatske glazbe Potomje povodom čije smo se 90-te obljetnice danas ovdje okupili.

Tijekom prohujalih 90 godina mnogi je potomski sinak svirao u toj glazbi, na čest selu, kraju, rodu i narodu, pronoseći glas i časno ime hrvatsko i onda kad se nije smjelo, samo potajice htjelo i skrovito vilu našu slavilo!

A kako je počelo???

Daleke 1926. jedan je Potomjanin, Jakov Radović, u obitelji i danas zvan nono, pošao na Hvar u posjet kćeri koja se tamo bila udala. Tamo je čuo svirati starogradsku limenu glazbu koja ga je opčinila, očarala, obuzela, na isti onaj način i istom mjerom kao i većinu nas koji smo u Potomju rođeni i koji smo kao djeca, trčeći za glazbarima ili koračajući skupa s njima,

prenosili zvonku radost koju su svuda oko sebe širili tromboni, klarineti, trube, bubenjevi. Ta limena rapsodija utkana je u naša djetinjstva kao ushit radosti, tuga rastanka, uzvišenost slavlja, dio je našeg odrastanja, sazrijevanja i života – naše danas i njihovo jučer... i tako 90 godina.

Te 1926. godine je našem Jakovu Radoviću na Hvaru sinula ideja da bi i u Potomju bilo dobro napraviti nešto slično, ustanoviti glazbu po uzoru na starogradsku. Taj čovjek imao je viziju, počeo je sanjati svoj san i vrativši se doma kao općinjen je među mladima zagovarao ideju o osnutku glazbenog društva.

Danas nam vrsnica potomske glazbe rođena upravo 1926. godine, Jelisava Bura, prepričava kojom su ga količinom epiteta obasipali i etiketirali suseljani – od toga da su ga proglašavali ludim, poput Servantesa obuzetog sasvim posebnom dimenzijom prostora i vremena, do ismijavanja ideje kao neostvarive u jednom malom, zabitnom, izoliranom Potomju. Jer, Starigrad je ipak grad, urbano naselje kojem i priliči glazba toga tipa.

Naš Radović ipak nije posustao. Na pižulu kuće Pinjac zagrijavao je mlade za svoju ideju, i to iz dana u dan, uporno, pridobijao ih je polako i bezuvjetno... i tako više od godinu dana, uz povremene pogrde i psovke onih koji nisu mogli spavati od mладалаčke graje.

I dogovor je pao... u konobu kuće gdje danas živi obitelj Milat svatko je dovezao vina koliko je mogao, pa je odlučeno njegovom prodajom namaknuti sredstva za nabavu instrumenata. Pripomogla su i sredstva Seoske blagajne za štednju i zajmove u iznosu od 10.000 dinara. Za svotu su jamčili Jakov Radović i Ivo Romazinović, tadašnji predsjednik mjesne čitaonice.

Opet hvarskom vezom, posredovanjem Radovićeva zeta Pjerina, iz Češke su naručeni instrumenti koji su u Potomje stigli u rano proljeće 1928. godine. Prvi učitelj glazbe bio je Velolučanin Todor Glavočić, a vježbalo se svaki drugi dan u kući Vicka Antičevića, Iva Tajice ili Iva Kirigije. Prvi predsjednik glazbenoga društva bio je Antun Antičević a prvi tajnik Tomislav Radović.

Jakovu Radoviću tako se ispunila najveća želja, on je dosanjao svoj san, ušao u predaju, čak i u pjesmovani pučkog pjesnika Anta Troboka , u razgovor dviju vila: one sa Čučina i one iz Grlina!

Dozivala vila sa Čučina

Posestrimu vilu iz Grlina
 - Vidiš seko, cijelo selo drijema
 Budna oka u Potomju nema.
 Vatre su se davno utrnule
 I uljene sviče ugasile.
 Nema pjesme, nema armonike,
 Nema glasa potomske muzike... Odgovara vila sa Grlina:
 - Varaš mi se seko sa Čučina
 - Jer si daleko, pa ne vidiš kako pjesme pjeva Radovića Jako.
 - U svom zognju, bez vatre i svijeće
 - I muza ga ostaviti neće.

Nakon 4 mjeseca vježbanja - marom, zalaganjem i upornošću članova, Hrvatska seljačka glazba, kako je bio njezin prvi naziv, imala je 15. srpnja 1928. svoj prvi nastup. Toga toplog ljetnog popodneva odjeknula je selom gorda Vila Velebita, slijedila je prigodnica Hrvatska, a zatim češka pjesma Ti, samo ti!

Prema predaji, prvi nastup glazbe bio je planiran na Petrovdan, ali je odgođen jer je toga dana izvršen atentat na Stjepana Radića u Beogradu. U ranu zoru 15. srpnja Potomjem je odjekivalo pucanje maškula, zastave su pridonošile svečanom dojmu a glazbu je blagoslovio otac Leonardo Rusković. U svečanom ophodu glazbari su sviranjem prvo pozdravili stan svoga predsjednika Antičevića i načelnika Radovića, zatim su pohodili glazbenog delegata Tomislava Radovića i predsjednika čitaonice Romazinovića.

U 17,30 povorka mještana s glazbom na čelu posjetila je Grudu gdje ih je počastio Kresalja, a na povratku je sa svoje tarace Rudimir Roter održao prigodno slovo. Kad se smrklo uslijedio je ophod cijelim selom uz baklje a potom je u punoj plesnoj dvorani održana akademija. Dvije djevojčice recitirale su pjesme Budi svoj i Ostajte ovdje, a odigrana je i predstava PROSAC U NEPRILICI. Ženski pjevački zbor otpjevao je odlomke iz pjesama Paloma i U boj... a zatim se do zore plesalo.

Tako je krenulo!

Hrvatska glazba Potomje vrlo brzo je postala sastavnim i vrlo važnim dijelom života mještana, a sve češće su joj pristupali i stanovnici ostalih mjeseta Pelješke župe. Zvuci njezinih marševa razlijegali su se preko peljeških gora i šire, i dalje, dokazujući svima da ovo glazbeno društvo nije tek nasumce sastavljeni orkestar za vjenčanja i sprovode. Između ostalih, ostala je zabilježena njezina nazočnost u Oskorušnom u veljači 1937. prigodom posvete barjaka Hrvatske seljačke stranke, a svoj prvi nastup izvan područja poluotoka Pelješca ostvaren je posredovanjem don Mata Milića, župnika iz Kune, koji je Glazbu zamolio da sudjeluje na Euharistijskom kongresu u Dubrovniku, 1937. godine.

Tijekom Drugoga svjetskog rata uništena je većina instrumenata. Odmah po završetku rata pristupilo se nabavi novih instrumenata te obuci mladih glazbara. Usprkos pritiscima predstavnika nove vlasti u Dubrovniku usmjerenim ka preimenovanju HGP u Narodnu glazbu Potomje, upornost Uprave u sprezi sa snažnom podrškom mještana, onemogucili su ovakav scenarij.

U poslijeratnom periodu ugled HGP raste. Dolaskom kapelnika Kirhmajera glazba prvi put u svoje redove prima i žene te uz tradicionalne nastupe na smotrama limenih orkestara u Dubrovniku, HGP proširuje područje djelovanja na cijelu zemlju. Kvalitetom nastupa iz toga doba izdvaja se nastup na smotri limenih glazbi u Đakovu.

Dolazak demokratskih promjena u Hrvatsku 1990. godine, HGP je popratila nastupom na predizbornom skupu u Dubrovniku. Glazba je također sudionik svečanosti ponovnog postavljanja spomenika banu Josipu Jelačiću u Zagrebu, a članovi HGP posebno su ponosni na odlazak u Aržano gdje su odali počast prvoj žrtvi Domovinskog rata Josipu Joviću i posjetili njegovu majku.

Nakon Domovinskog rata HGP nastavlja suradnju i održava samostalne i zajedničke koncerte sa nizom puhačkih orkestara iz Hrvatske i inozemstva. Valja istaknuti međunarodna gostovanja u Slovačkoj 2000. i Poljskoj 2006. godine. Pod dirigentskom palicom sadašnjeg kapelnika Dražena Laskaća glazba sudjeluje na Međunarodnom festivalu puhačkih orkestara u Mađarskoj 2011., manifestaciji u Trebižatu, posjetu Daruvaru 2014. godine. Tijekom kraće turneje Glazba je svirala u zagrebačkom parku Maksimir na

prvomajskoj proslavi 2015. godine, nastupila u Križevcima na POOHFESTU te je turneju zaključila u Vrbovcu na Smotri puhačkih orkestara Zagrebačke županije. 2017. godine gostovala je na međunarodnom festivalu u Stocu.

Nekadašnja predivna Pelješka tradicija postojanja mjesnih puhačkih orkestara svela se na samo dvije preostale glazbe, Stonska i Potomska. Ponosni smo što od 250-ak naših mještana njih 38 starih i mlađih aktivno svira u Glazbi.

Posebno se trudimo našim mlađima usaditi ljubav prema tradiciji kako bismo osigurali kontinuitet djelovanja. Danas će dvije članice glazbe prvi put zasvirati sa orkestrom pa tim putem Pozivam Lunu Market učenicu redovne glazbene škole da zauzme svoje mjesto u orkestru te Ivu Market učenicu večernje škole da nam se pridruži.

Iz upravo predloženog povijesnog prikaza rasta i djelovanja Glazbe jasno je da je tako bilo tijekom svih 90 godina njezina postojanja. Ovom prilikom odat ćemo priznanje počasnim članovima uz dodjelu plaketa koje će dodjeliti Predsjednik hrvatskog sabora kulture gospodin Zdravko Obradović.

- Živko Kiridžija
- Mladenko Milat
- Josip Braenović
- Nedо Ančić
- Anto Violić Jurica
- Branko Trobok
- Pavle Andričević
- Ivan Strinić
- Anto Bosnić

te aktivni članovi koji sviraju duže od 30 godina:

- Pavo Poljanić

- Darko Romazinović
- Mato Braenović
- Boris Violić
- Niko Trobok
- Tomislav Radović
- Ivo Andričević
- Mladen Ančić
- Ivo Cibilić

Molim sada predsjednicu HGP da uruči poklon kapelniku Draženu Laskaču kao zahvalu za 10 godina zajedničkog rada.

ZAHVALUJUJEMO JOŠ JEDNOM SVIM UVAŽENIM GOSTIMA, POČASnim ČLANOVIMA I NAŠIM SUMJEŠTANIMA NA SUDJELOVANJU U PROSLAVI 90TE GODIŠnjICE OSNUTKA HGP.

ŽIVILA NAM HGP

*Napisala dr. sc. Jasenka Maslek
u suradnji s predstojnjicom Glazbe Ankicom Tomic.*

DINGAČE

Za tobom žudim,
O, Dingače moje.
I dok sam u daljini
U snovima ja vidim
Tvoje divno vinogorje,
Terase obasjane suncem
Što strmo nad morem stoje.

U tebi je Zaškoj,
Naša draga vala,
Gdje žalo i mrkenta
Na djetinjstvo naše podsjeća.

Tu bi svakog ljeta,
Za Veliku Gospu i Sv. Roka
Na tikvicama proplivala djeca.

A žene stare u plićaku
Noge bi kišale,
I prvo grožđe i smokve
Nam darivale.
Za tobom žudim
O, Dingače moje,
U srcu nosim
Tvoje divno vinogorje,
Vale, žale, mrkente,
I jedva čekam da se vratim,
Našem milom zavičaju,
Mom Pelješkom raju!

Anka Majić (rođ. Šunj)

Zaškoj (lijevo)

In memoriam

**Nenad Vekarić
(26. 12.1955. - 20.07.2018.)**

Napustio nas je akademik Nenad Vekarić, naš Pelješčanin, istaknuti hrvatski povjesničar, znanstvenik, redoviti član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i dugogodišnji upravitelj Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku. Početak njegove iznimno bogate i plodne znanstvene karijere obilježili su radovi posvećeni Pelješcu i njegovim ljudima. Naime, kao temu magistarskog rada obradio je katastar Pelješca iz 14. stoljeća i pod naslovom *Zemljšna knjiga Stona i Rata iz 1393/6. godine kao izvor za proučavanje peljeških naselja u 14. Stoljeću* i magistrirao 1987. na Filozofskom fakultetu u Zadru. Doktorirao je 1991. godine s temom *Migracije na poluotok Pelješac (1333-1918)*. Rezultati istraživanja pelješkog stanovništva objavljeni su u dvije opsežne studije, *Stanovništvo poluotoka Pelješca i Pelješki rodovi*. Svome Pelješcu višekratno se i uvijek iznova vraćao.

Nenad Vekarić

Tijekom 30 godina provedenih na mjestu upravitelja dubrovačkog Zavoda za povijesne znanosti HAZU, akademik Nenad Vekarić zadužio je hrvatsku i međunarodnu znanstvenu javnost upornim, strpljivim i pedantnim radom, predanim pedagoškim djelovanjem i posvećenim mentorstvima mladim istraživačima. Njegov znanstveni opus čine autorstvo ili suautorstvo 25 knjiga i više od 80 znanstvenih rasprava, a njegovo životno djelo je

knjižni niz *Vlastela grada Dubrovnika*, sveobuhvatna analiza dobrovačkog plemstva u 11 knjiga. U njima je dao povijesnodemografsku analizu korijena, strukture i razvoja dubrovačkog plemstva, povijest pojedinih plemićkih rodova i njihova detaljna rodoslovlja, biografije odabralih pojedinaca te analizu osobnih imena dubrovačke vlastele.

Nedugo nakon što je deveta knjiga ove serije ugledala svjetlo dana Nenad Vekarić zaklopio je svoje umorne oči i vratio se zauvijek u svoj Orebić, na groblje Gospe od anđela, među orebičke kapetane. Bila je iznimna čast poznavati ga i učiti od takvog znanstvenika, istraživača i profesora koji je u svemu, i prije svega bio – čovjek. Naka mu bude laka pelješka zemlja!

Jasenka Maslek

Sjećanja na prošla vremena – Indijan

Kaže se: „Što nije zapisano, isto kao da se nije dogodilo!” Razlog tomu je zaborav koji je dio ljudske egzistencije. Pokušat ću neke stvari oteti vremenu zaborava. Nisu to visoko misaoni zapisi, nego sjećanja na proživljeno vrijeme u mom rodnom selu Potomju.

Indijan, Bog mu do pokoj, jedan je od posljednjih mještana, koji je svojim duhom predstavljao vrijeme o kojem želim napisati nekoliko crtica. Nije bio vjernik. Znao mi je reći: „Lako je bilo umrit mojoj materi, ona je virovala u Boga, ali mene je strah!” Da, nije bio vjernik, ali je sigurno bio Božji čovjek, koji je svojim poslanjem, a naročito sa svojim duhom obilježio jedno vrijeme. U njegovu društvu nikad vam nije bilo dosadno. „Provocirao je”, ispitivao, pričao i šalio se. Na njegovu rumenom licu uvijek je bio smiješak. Do kraja svog života prodavao je vino. Otvorenom samoposlugom vina bio je ispred svog vremena. Razgovor je vodio smiješkom na svim jezicima svijeta. Na moje pitanje kako mu prodaja ide, znao bi mi odgovoriti: „Loše jer moj susid, veliki vinar, Matuško, šaje mi bicikliste i Židove. Prvi ne piju jer voze, a drugi su škrti i ništa ne kupuju.”

Indijan

Jednom kada je išao na pregled u doktorice – specijalistice u Korčulu, na stol joj je stavio bocu vina. Doktorica ga je pogledala uz primjedbu: „Gosparu je li Vi možda mene mitite?” On je uz smiješak odgovorio: „Ne, moje vino na Vašem stolu za mene je velika reklama.”

Posebno je uvažavao travare, a pred večeru uvijek bi pojeo slanu sardilu. Sardile mu je čistila i pripremala njegova Kate, rođena u Oskorušni. Njeno izuzetno strpljenje i pažnja trebala bi mlađima biti uzor odakle doveсти nevestu.

Volio je igrati na karte. Nije mu bilo strano pogledati preko ruke u karte protivnika ili zaboraviti odgovoriti na igru u trešeti. Posebnim je znanjem isticao svoj dobitak, a pobjedu protivnika tumačio je lošim danom ili prevaram protivnika.

Cijeli svoj život, pa i do samoga kraja, volio je ribanje. Sportsko ribanje naravno. Ulovi su uglavnom bili skromni, a pripreme i priče o ulovu veoma osebujne. Imao je nevjerljivih ideja o načinu ribanja, mjestu ribanja i potrebnom obrumu (ješki). Prije večernjeg ribanja „s kraja”, na stražnjicu *gaća* prišio bi *kušinić*. Tada bi se mogao slobodno premještati, ne gubeći vrijeme tražeći udobno mjesto na gruboj mrkenti. Znao je, na putu iz Potočina, kada se na mazgama išlo preko Vrha, iz torbe (*košnje*) susjeda izvući ribu,

a susjeda uvjeravati da je riba pobjegla iz torbe jer nije željela ići u selo bez mora.

Zašto Potomje nije na moru, nije bez razloga? Toliko smo mi dobri ribari, a pogotovo on, Indijan. Smještajem sela uz more to bi bilo pogubno za ribu – iskorijenili bi ribu.

Sa svećenicima je bio uvijek u dobrim odnosima. Poštivao ih je u njihovoj mudrosti. Jednom je na pitanje fra Matiji da li je posadio patate, ovaj mu je postavio protupitanje:

„A jesи li ih ti Ivo posadio?”

„Jesam” – odgovorio je Indijan. „Kad si ih ti posadio, imat ćemo obojica” – bio je odgovor fra Matije.

Volio je ljutiti svoje rođake. Uvijek im je poklanjao ribu koju nije mogao prodati, a ulovili bi je njegovi prijatelji i sin dok su se bavili tim poslom. Bili su to uglavnom bukveji, ljeti ulovljeni koji nakon izlaska sunca počinju neugodno mirisati. Poklon bi uvijek hvalio uz prisutnost mještana na večernjim sjedjeljkama na Progonu, uz napomenu: *Lako je vama život, kada imate ovako dobrog rođaka.* Rođaci su ljutito napuštali klupu uz psovku: *Je..o te bukve!*

Uvažavao je sugovornike, pogotovo u ozbiljnim izlaganjima sa svojom primjedbom: *Istina je da lažeš, ali dobro pričaš.* Dolazili su mu novinari, generali, liječnici, profesori, političari i... Uz vječni smiješak, trajni humor i prosječno vino dojmilo se vrhunskim, doživljaji su ostajali u sjećanju, a uspomene nezaboravne. Bog mu do pokoj.

Ivo Santica

Vaša Nina vam piše

Nosila je Isusa

Znala je da čedo
Što pod suncem raste
Bog i čovjek je ujedno.
Kad ugleda lice Majčino
Zaboravi špilju siromašnu
U koju se spustio.
Svu ljepotu što zemlja daje
U obrazu Majke je našao
I radost Njenu očutio
Pa svima ga je pružala
U naručje da ih raduje
I obojicu pazila.
Kad zemlju je napustila
A Sin nas povjerio Njoj
Pazi nas ko djecu najdražu
Ne djeleć dobrog od zlog!

RIJEKA

Nosi me rijeka
I vode njene
Životom ovim
I druge do mene.
Nije voda njena
Samo mene nosila
U njoj sam i radost
I život dobila.
Bogatstva mnoga
Ona mi je dala
Iako u njoj
Osjećam se mala.
Davno me nosi
K moru se kreće
MORE će dati mi
Vrhunac sreće!

HVALA TI GOSPODINE ŠTO SI ME STVORIO!

Sv. Klara

Sjećanja na prošla vremena

Potomska kuhinja

Gledao sam jednu od emisija o kuhanju na TV-u. Ove su emisije učestale. Pretpostavljam da TV nema što razboritije ponuditi svom gledateljstvu. To me je potaklo na razmišljanje o našoj lokalnoj kuhinji, kuhinji sela Potomja. Kuhinju o kojoj pišem, upoznao sam preko svoga *zognja* – kuhinje i kuhinja u susjedstvu, što ne znači da preko toga mogu donijeti i potpuno ispravan sud. S 10,5 godina otiašao sam u internat – školski dom, a zatim se 15 godina hranio po domovima i menzama. Moj pristup hrani zato je još i danas strogo vezan za „goli opstanak“. Nisam imao, ni gdje ni kada, izbrisati svoje nepce za lijepi, osjetilni stav i sud. Vraćajući se u svoje rodno selo nakon mirovine, želio bih iznijeti dojmove o našoj seoskoj kuhinji tj. kuhinji mojeg djetinjstva.

Nepisano je pravilo: nema izuzetno vrijednog naroda i dobre kuhinje! Od juga prema sjeveru Europe imamo sve vrjedniji narod, a sve lošiju kuhinju, a ujedno i sve hladniju klimu. Potomje ima izuzetno surovu klimu i izuzetno vrijedan narod pa sliči sjeveru Europe. U selu se uvijek radilo od jutra do mraka i od petka do sveca. Moglo se preživjeti jedino uz puno rada i znoja. Kako je onda moglo biti vremena za kuhanje? A i što se moglo kuhati? Muškarci su radili u polju, trudeći se do iznemoglosti, a žene su rađale i odgajale djecu, održavale urednim kuće, prale ručno robu, brinule se o stoci, prele i plele vunu i...

U takvima prilikama koristio se duboki veliki lonac koji smo zvali *kačuo* za pripremu hrane. Važno je bilo da obrok ne prekipi i da hrana ne zagori, a to se moglo ostvariti jedino u dubokom loncu do pola napunjrenom hranom za kuhanje. Hranu je trebala dobro skuhati iz više razloga. Najmlađi i najstariji nisu imali zube. Srednja generacija uglavnom je imala umjetno zubalo – *dentijere*. Međutim, trebamo znati da su se *dentijere* smatrале luksuzom i

bile veoma skupe. Stoga ih se čuvalo i nije bilo poželjno slomiti ih na tvrdoj hrani. Zato nije bilo nikakvog prigovora na prekuhanu hranu. Oni koji su imali zube – djeca, nisu imali pravo glasa. Danas bi se to reklo, postojao je kućni konsenzus – dogovor u pogledu prekuhanja.

Tako se u dubokom loncu prekuhavala suha prasetina, *patate*, zelen, freška govedina kada je bila dostupna, a i drugo. Hobotnica se prije kuhanja pripremala udaranjem (*tučenjem*) teškim čekićem do iznemoglosti. Dok se pojedini obrok kuhao, žene su bez bojazni sređivale kuću, košare, održavale djecu, plele vunene *bičve*, ložile špaher, nosile drva, spremale suđe i radile druge poslove. Stalno su bile u pokretu i poslu, bez brige da će se nešto dogoditi u dubokom loncu. S vremenima na vrijeme nadolijevale bi vodu. Veliki lonac – *kačuo*, u vremenskim razdobljima, selio se s *popreta* i *trepija* na špaher na drva i u konačnici na plinski ili električni špaher. Svojom tehničkom koncepcijom nije dozvoljavao grešku, nije mogao prekipjeti i ugasiti ni drva ni plin. On nije dozvoljavao prelijevanje, a osiguravao je slobodu za

bilo kakav drugi posao. Dok se obrok kuhao, sve se moglo raditi. Međutim, najmanje se vremena posvećivalo kuhanju?

Kako se uz takav pristup i prilike posvetiti kuhanju specijaliteta? Kako iznijansirati sastojke? Zapravo nikako.

Osim dubokog lonca velika tava – *prosija* bila je sastavnica naše kuhinje. Na njoj se *frigala* riba obično na maslinovom ulju. Dim je bio tako intenzivan da su se otvarala sva vrata i prozori. Otvarala bi se i vrata od ormara. Bez obzira na godišnje doba sve je bilo otvoreno, a oči pune suza. Slično je bilo s *friganjem patata* ili pogačica – kapetana, tako smo ih zvali, ali ne znam zašto.

Profinjeni mirisi, osim mirisa pečenja kolača, zaobilazili su selo. Pečeno svinjsko meso prije Božića, goveda juha u nedjeljno prijepodne i *frigana* riba u predvečerje mirisi su mog djetinjstva. Međutim to nisu specijaliteti. To je miris hrane nužne za opstanak.

Slatko – torta s orasima, čak i izuzetno suhi pandišpanj i hrostule spadale su u lokalne specijalitete. Neishranjenost bila je osobina našeg podneblja, pogotovo Zagore. Kada su se na televiziji šezdesetih i sedamdesetih godina prošlog stoljeća pojavili prvi naši ugojeni političari (pogotovo Stane Dolanc), Neđe Miškova bi znala reći: „Koliko je ovaj *buštica* (konzervi) pojeo?” Poslije Drugog svjetskoga rata konzervirana hrana u *buštici* bila je sinonim za izobilje i dobru ishranu.

Dolaskom u selo lijepih, mlađih, odnjegovanih nevjesta, nadam se, da su one, osim ljepote donijele nove mirise i okuse u našu skromnu seosku kuhinju.

Ivo Santica

Škola

Moj najbolji prijatelj plavi

Moj prijatelj drag
kao nebo je plav.
Škakilja me valovima,
igramo se danima.
Nažalost, u njemu plastike puno ima,
a za to ljude nije briga.
Tužna su sada morska bića,
boje se boca od pića.
Drago moje more,
kada skočim u te, kapljice biserne idu gore, gore.
Gore prema suncu zlatnom,
u ljepoti morskoj uživajmo stalno!
Misli i ti na onog bodljkavog ježa, školjku crnu,
ribu plavu i plažu malu.
More moje, najdraži prijatelju, čuvam te noću i danju!

*Luna Market, 5. r.
OŠ "Kuna" Kuna*

Naše more

Volim more jer se svaki dan u njemu mogu kupat, ali i družit se i igrat s prijateljima. Po cile dane se družimo, čakulamo, gradimo kule u pijesku... Imam mlađeg brata Luku koji liti riba s tatom i obilazi vršve i balune. Luka pozna već sada dosta vrsta riba, bez obzira što mu je samo sedam godina. Najveća riba koju je ulovio bila je škrpuna. Inače, Luka je tako dobar i uspješan ribar da u njegovim balunima bude preko trideset riba koje završe na gradelama... ma za prste polizat!

Ne bi moj Luka bio tako izvrstan da ne živimo uz beskrajno modro, čisto i prelijepo Jadransko more. No, nije uvik sve tako lipo! Kad puše jugo u proliće, moja plaža u Borku, plaža u Trsteniku kao i neke uvale na Pelješcu, budu zatrpane smećem. Tu bude svega: plastičnih boca, vrećica, obuće, odjeće, injekcija, automobilskih guma... Tužna sam i razočarana kad vidim što ne-obzirni pojedinci čine našem moru. Luka i ja, koliko možemo, uhvatimo se posla i pokupimo većinu smeća, a svake godine organiziraju se akcije čišćenja plaža kako bismo liti mogli bez straha uživati na njima. Tada se uključe i odrasli pa svi radosno sudjelujemo.

Ako se ovakvo stanje nastavi, u moru će poumirat sva živa bića. Neće biti riba, školjaka, koralja, spužvi, ježeva...

Ljudi, uozbiljimo se i čuvajmo Jadransko more – najveće bogatstvo!

*Nika Radović, 5.r.
OŠ "Kuna" Kuna*

Ove se godine obilježava 40 godina suradnje mediteranskih zemalja na zaštiti mora i obala. Središnja proslava Dana obale ove je godine baš u Hrvatskoj pa je tom prigodom Slobodna Dalmacija sa svojim sponzorima objavila literarno – likovni natječaj za učenike osnovnih škola. Najbolji radovi po mišljenju Redakcije kulture objavljeni su u *Zbirci dječjih radova Dan obale*, dana 25. rujna 2018. godine.

Zašto volim more

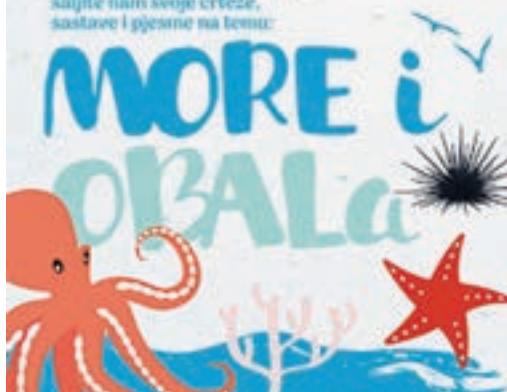
Lito je pri kraju i brzo će zima,
a već mi fali skočit u te –
ti veliko, bistro i plavo prostranstvo!
Oh, kako volim lito i to
more plavo i naše...
Dok plutam na površini tvojoj i
kad ronim ugledam jata riba,
veselih u svojoj igri,
na stinama bodljikave ježe,
u zraku galeba što slobodno slijeće.
Velim i val koji u obalu silovito tuče!
A koliko samo volim naših malih i velikih
tisuću otoka i otočića...

Dominik Barišić, 7. r.
OŠ "Kuna" Kuna

**PAP/RAC I SLOBODNA DALMACIJA
POZIVAJU ĐEĆU I TINEJDŽERE OD 4 DO 14 GODINA DA
SUDJELUJU U STVARANJU ĐEĆJE ZBIRKE **

Nasi mali i malo veći prijatelji,
kuđite nam sene crteže,
sastavite i pjesme na temu:

MORE i OBALA

Zašto voliš naše more?
Što najviše voliš raditi na moru?
Poznajeli li neka morska bića?
Po čemu je tebi posebna naša obala?
Što misliš kako bi je trebalo čuvati?

Nagradu za maksimalno dobro izvedeno djelo u svakoj kategoriji dobavlja organizator. Nagradu za najbolje djelo u svakoj kategoriji dobiva i osoba koja je napisala djelo. Njihova imena i nazivi će biti objavljeni na web stranici i na društvenim mrežama. Projekat je finansiran iz sredstava Ministarstva za kulturu i športa Republike Hrvatske i poduzetništva, a organizator je Fond za umjetnost i kulturne aktivnosti. Projekt je u potpunosti finansiran iz sredstava Ministarstva za kulturu i športa Republike Hrvatske i Fond za umjetnost i kulturne aktivnosti.

Kako donirati: preduzeti se u svakoj poštovanoj poštovani postupkom ili dostavom na adresu: Ravnateljica OŠ "Kuna" Kuna, Školski put 1, 22100 Šibenik, Hrvatska.

SLOBODNA DALMACIJA

Dingaču od srca

Kada pođen na tu bandu,
di se bili kamen s modrin moren spaja,
vidin doli kuće u daljini
di mirno spu u tihoj tišini.

Razigrani vali sa stinon
frajaju veselo,
mala barka plovi,
ne da se otet ni valu ni vitru.

A ispod mene sto lita stara loza
i vridni judi koji je radu,
ponosna stabla masline
i uje od zlata vridnije.

S neba sunce žarko sja,
baca zrake na žala dva,
didovu mrižu i suvu ribu.
Mirno sada spi Dingač moj...

*Dominik Barišić, 7. r.
OŠ "Kuna" Kuna*

Loza

Starost mnogi s tobom su dočekali
ponosu pelješki - tradicijo naša!

I did i baba oko tebe radu
i cilo selo s njima.

Generacije si odgojila
vino stvorila.

Graju i veselje u poju si napravila
selo iz tmurne tišine u jematuvu probudila.

Ponosu pelješki - tradicijo naša!

*Petra Milovčić, 7.r.
OŠ "Kuna" Kuna*

Literarni radovi Dominika i Petre objavljeni su u Zborniku literarnih rada učenika osnovnih škola *Odjeci* u rujnu 2018. godine. Pjesma Dominika Barišića *Dingaču od srca* proglašena je najboljim radom Dubrovačko-neretvanske županije.

Luna Market (5.r.) osvojila je u Dubrovniku 1. mjesto na županijskom natjecanju u čitanju naglas u mlađoj kategoriji.

Damir Brkanac

Iz našeg zognja

Starinski štrudel

SASTOJCI:

- 3 jaja i 2 žumanjca
- 1 kikara (od bijele kafe) mlijeka
- 1½ kikara cukara
- 1 kikara ulja
- korica limuna
- brašno sa 2 praška za pecivo (brašna toliko da bude mekano tijesto)

Sve sastojke umijesiti pa rastanjiti i podijeliti u 3 dijela. Svaki dio nama-zati mermeladom pa po njoj staviti sjeckanih oraha, vanilije, korice limuna i drugih mirisa po želji.

U slast!

Anita Ostojić

GLASILO ŽUPE UZNESENJA MARIJINA

20243 Kuna – zvonadelorite@gmail.com

Župnik

Don Marinko Šljivić

+385 91 323 3999

marinko.sljivic@gmail.com

Grafički urednik

Luka Vidoš

Urednički odbor

Don Marinko Šljivić

Rina i Emanuela Tomelić

Tehnička obrada

Marina i Roko Palihnić

Lektorirala

Marijana Tomelić Ćurlin

Fotografije

Damir Vidoš

Boris Poluta

Božo Prnić

Ljubomir Vranješ

Mladen Ančić

Kristina Koboević

Izdaje

Župni ured Kuna – Pelješac

Tisk

Printer a.d.o.o.

ISSN

1334-9441

Za internu upotrebu, izlazi povremeno

BLAGOSLOVI BOŽE RUKU KOJA DAJE

Oni koji su pomogli da ovaj list izade:

Općina Orebić, kasica u crkvi Uznesena Marijina, PZ Kuna 1898., Anka Marinović,
Marija Šunj, Ana Daničić, Neda Žitković, Franica Pezo, Antonija Vuković, Ana
Bobanović, Lidija Barbir, Marina Vodopić, Jadranka Đuračić, Neda Žitković i Mira
Cibilić Biegman!

Molimo vas da nas i dalje potpomažete vašim molitvama i novčanim prilozima.

Svako vaše dobro djelo blagoslovila Gospa, Marija na nebo uznesena!

Nađi vremena za ljubav, to je darovana Božja povlastica.

Nađi vremena za molitvu, to je najveća snaga na zemlji.

Nađi vremena za milosrđe, to je ključ za nebo.

Nađi vremena za rad, to je cijena uspjeha.

Nađi vremena za prijateljstvo, to je put do sreće.

Nađi vremena za čitanje, to je vrelo mudrosti .

Nađi vremena za darivanje, dan je prekratak da bi bio sebičan.

Nađi vremena za igru, to je tajna vječne mladosti.

Nađi vremena za smijeh, to je melodija duše.

Nađi vremena za razmišljanje, to je izvor snage.

Majka Tereza

